

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 07268

IN GROYSN DROYSN

Freed Weinger

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

פֿריד וויינינגער

אין גרויסן דרויסן

פריד וויינינגער

אין
גרואיסן
דרואיסן

צייכענונגען : שמואל כץ

פארלאג
י.ל. פרץ
ישראל

תל-אביב, 1974

FREED WEININGER

In Groysn Droysn

POEMS

DRAWINGS : SHMUEL KATZ

COVER BY THE AUTHOR

פריד וויינינגער / אין גרויסן דרויסן

הילע : פון מחבר

פארלאג י. ל. פריץ, תל-אביב

צילום : ישראל נתיב

COPYRIGHT BY FREED WEININGER

PRINTED IN ISRAEL 1974

נדפס בישראל תשל"ד

סידור : משה חמיאל

הדפסה : „חבצלת“, הרצליה

To

Helen and Samuel Liskov
in friendship

אין גרויסן דרויסן" איז אַ פרוווי צו פֿאַרענטפֿערן די נסיעה
ון אומרו פֿון אַ יידישן אַסטראָפֿאַעט, אין אַ צײַט ווען זײַן
ײַטער רוים ווערט דורכגעלעכערט פֿון קינסטלעכע קאַמעטן
ון סאַטעליטן.

יט אַ ציטער אין האַרץ זעט ער ווי זײַן ברודער אַסטראָנאָט
יל די שטערן צעאַקערן, איידער די פֿעלקער צעגראָבן די
רד, כדי איינצופֿלאַנצן אין איר דאָס וואָרט פֿון גאַט – דער
יאָג פֿון נבואה זאָל מקוים ווערן: „און זיי וועלן שמידן
יערע שווערדן אויף אַקעראַײַזנס...“

אין גרויסן דרויסן" איז אויסן, אַז צו די באַשטערנטע הייַכן,
ײַז דאָס ליד בלויז איין וועג. ער פֿירט זיך דורך פֿאַרטיפֿ-
יער אַרבעט, פֿון פֿאַרשטיין זיך אַליין, און דערקענען זיך

ײַן דער אַנטפֿלעקונג פֿון מענטש און זײַן אַרום.
זײַף דער נסיעה, ווענדן די אויגן זיך צו אַלע וואָס האָבן
טחון אין אים אויף זײַן וועג, אין אַ צײַט ווען די שטערן
ינקלען ניט תמיד מיט פֿאַרשטענדעניש.

אין דער פֿאַרגרעסערטער זאַמלונג פֿון „אין גרויסן דרויסן“
גייען אַרײַן אויך די לידער פֿון עליה, פֿון איבערפֿלאַנצונג און
פֿאַרוואַרצלען זיך אינעם נײַעם גאַרטן.

אין די פֿרישע אויפֿגעגראַבענע בייטן גייען אויף מיט נאָס-
טאַלגיע זכרונות פֿון די פֿרײַע יאָרן פֿון אָנהויב, און פֿון מיין
ערשטן דערמוטיקער אויפֿן וועג, יצחק פֿאַנער, וועמען איך
האַב נאָך יאָרן פֿון צעשיידונג ווידער געטראָפֿן.

אין רגעס פֿון תפילה און חשבון הנפש שטעל איך זיך אָפֿ
ביי די קברים פֿון

ה. לייזיק ז"ל, יעטאָ און שלמה ביקל ז"ל,

פֿאַר אַלץ... אין די יאָרן פֿון איבערגאַנג אין ניו-יאָרק.

מיין יראת הכבוד און דאַנק די ליבסטע באַגלייטערס לוסיאָ
און יהודי, פֿאַר טיילן זיך מיט אַלע נסיונות אַפֿילו אין די
שווערסטע רגעס פֿון ראַנגלעניש.

אין גרויסן דרריסן

איך שוועב אַרום
אַן גראַוויטאַציע

כ'בין אָנגעקומען,
נאַר פֿרעגט ניט ווי אַזוי,
און פֿרעגט ניט ווי,
אַ קאַסמיש-קאַלטע ליידיקייט
נעמט מיך מיט פּוסטע הענט אַרום.
איך בין געקומען זוכן רו
אַדאַ אין רוים,
ווי ס'זיינען נאָך דערווייל ניטאַ
קיין שרייבערישע דורות,
און ניט קיין מעצענאַטן...
בלויז אַסטראָנאָטן
פֿון צייט צו צייט.
אין דעם אומהיימלעכן העט-העט,
בין איך דערווייל
דער איינציקער פּאָעט.
אַדאַ אין רוים
וואַקסט אויס פֿאַר מיר
מיין אומזיכטבאַרער בוים,
מיט אומזיכטבאַרע צווייגן אומעטום,
און אומציילבאַרע שטערן.
די זון און די לבנה-קעצלעך,
פֿון זייערע עקן הענגען זיי אַראָפּ,

ווי פירות פֿון די צווייגן,
און שוויגן
מיד אָן
מיט פֿאַספֿאַר-גליענדיקע אויגן.
איך גיי ניט,
איך פֿלי ניט,
איך שוועב אַרום אָן גראַוויטאַציע
מיט גראַציע.
ניטאָ קיין אונטן,
קיין פֿונטן,
קיין אויבן,
נאָר טונקלקייט מיט זונען ;
אַ גאַלאַקסיע
אַנטפלעקט זיך דאָ,
אַ ים
פֿון גליענדיקע שטויבן.
אַ מאַדנע שטילקייט,
און נאָך אַ מאַדנערער געפֿיל
נעמט מיד אַרום.
דאָ אַרט עס ניט ווי אַלט מען ווערט,
און צי דער קאַפּ מיט ווילדע האַר
ווערט זילבערגרוי.
דאָ שוועבט מען בלויז
אַרום אַזוי,
אַרום,

אַרום,
אַרום אַזוי.
מיין אומזיכטבאַרער בוים
באַשאַטנט מיך ווען די לבנה-קעץ
פֿאַרבלענדן מיר די אויגן, —
דעם חלום-שיין,
בעת איך שוועב,
און שוועב
אַלץ ווייטער
אינעם תהום פֿון אוניווערס אַרײַן.
נאָר איינזאַם איז מען דאָ אין רוים,
נאָך איינזאַמער ווי דאָרטן,
ווי יעדער איינער חלומט
ער זאָל אַנטלויפֿן פֿון זײַן גרויען גאָרטן...

מיין זייגערל,
מסתם איז שטיין געבליבן.
איך שוועב אַרום,
און ווי אַ קאָסמישער קאַלומבוס
זוך איך נאָך אַלץ
אַ קאַנטינענט פֿון רו.
דער אמת איז,
די רו הייבט אָן מיר נימאס ווערן.

ווייל דאָ אין ווייטן, ווייטן לאַן,
דאָ צווישן שטערן,
איז צופֿיל רן,
איז צופֿיל רן פֿאַראַן.
הייב איד אָן בענקען
אַן אַסטראָנאָט זאָל מיך געדענקען...
ער זאָל פֿאַרבײַ,
און מיך צוריק פֿאַרשלעפֿן
צוריק צו זיי
פֿון וועמען כ׳בין אַנטלאָפֿן.
צוריק אַהין,
איד זאָל ערשט דאָרטן
פֿון סיני אָנהויבן האָפֿן...
איד זאָל אַוועק
אַ נייעם שטערן זוכן.

אלף, בית, ...

אלף

מיט אַסטראָנאָט
הייבט אָן דער נײַער אלף-בית
אין ספֿר צײַט,
און ניט ווי אַמאָל
מיט אלוהים.
דער אוניווערס איז אַלט.
איך הער די אותיות,
די אַנדערשקײַט,
די שטים
פֿון אייביקײַט.
ס'איז פֿראַסטיק קאַלט,
און מײַנע פֿינגער
מיט זאַפּערעס,
פֿאַרגליווערן,
בעת איך האַלט
זיך אָן אין עק
פֿון דעם ראַקעט
אין דעם אומענדלעכן העט-העט.

בית

איך בלאַנדזשע
אַרום
אין דער ביליאָנענהאַפטיקייט
פֿון דער באַשאַפֿונג.
קיין סימן פֿון
בראשית.
די אומזיכטבאַרע בלויע בערג
באַהעפֿטן זיך מיט שרעק
און ביסלעכווייז
מיט מיין באַווסטזיין.

גימל

ווי איינזאם שוועבסטו
גאָט
אַרום.
דו קענסט די גאלאַקסיעס
ניט מער דערקענען.
גיב מיר דיין האַנט.
מיר זינען ביידע נע-ונד
אין גאַרטן
פֿון גרונטלאָזע
גרונטן.

ד ל ת

אין פוסטער ליידקייט
איז ניט פֿאַראַן
קיין דאָ,
צי דאָרט.
אַ דיכטער
געפֿינט בכלל פֿאַר זיך קיין אַרט
אין ד'ערגעץ.
און איד זוך אַלץ
אַן ערגעץ,
און שוועב אַרום
אין דעם אומענדלעך גרויסן
דרויסן...
און אַלץ וואָס איד
פֿיל אינעווייניק,
פֿאַרגייט איצט דין,
ווערט דין-עווייניק.

ה א

אַמאַל פֿלעג איך
דערזען דעם העלן הימל,
און חלומען:
ווי גוט וועט זיין
צו היטן
די הויכקייטן
מיט אַ געזאַנג פֿון הללויה.
איצט יאָג איך זיך
נאָך יענעם ליכט פֿון שקיעה...
בלויז איינער פֿון
די אויך-קייטן.

ו א ו

אין ווייטן וואַנדערוועג,
וואהין ווילסטו דערגיין?
אין ווייטסטער ווייטקייט,
אויף יעדן אומזיכטבאַרן בוים
אין פוסטקייט,
פאַרווינטערן
פאַרבלייכטע שטערן —
ווי אַלטע מוידן
וואַס וואַרטן
און וויאַנען.
וועסטו דען קענען זייער וויי
אַראַפּרייסן פֿון בוים,
און ערגעץ אין די לאַנען
אייןפלאַנצן
מיט ליבשאַפֿט...
זיי זאָלן זיך צעבליען
אין ווונדער?
צי וועסטו?

ז' יין

א זאווערוכע
אין זאָדזאַק,
אַפֿילו אין רוים פֿון די הימלען
די זיבן,
ווי איד האָב די שטערן
געקליבן,
געפֿונען
די זונען,
און נאָך מיט אַ זמר.
איצט זינדיקן דאָ
אין זייטיקע געסלעך,
ווי זעלנער מיט זונות
די זעלביקע שטערן,
די זעלביקע זונען.
אַ רויטער לאַמטערן
הענגט איבערן קאַסמישן טויער.
די מילך אין דער מילך-גאַס
ווערט זויער.

ח ל ת

איך חבר זיך מיט חלום,
מיט חושך.
פֿון מינע חושים
וואַקסט פלוצעם אויס
אַ חידוש-בוים.
איך זע די שטערן,
דערקען דעם סדר.
איך זע פלאַנעטן,
וואַס פֿלעגן לויפֿן
ווי קינדער אין חדר
חומש זיך לערנען.
ס'איז פוסטער געוואָרן.
דער רוים פֿון העט-העטן
און יעדער לאַן
אויף מיין נסיעה,
ווערט אין דער פֿינצטערניש
צערנינען...
ווייל כ'קען דעם רבין ניט
געפֿינען.

ט י ת

מלאכים ביים טויער,
מיט טאצן, טרומייטערס.
זיי טרובעווען
און טאראראמעווען,
מקבל-פנים זינען זיי דאָס מיד,
דעם ערשטן יידישן פּאָעט
אין דעם העט-העט,
וואָס האָט פּאָרגלוסט זיך, זיין
אַ קאָסמישער טוריסט...
און פּליען אומזיסט.
מיט אַ מאָל ביים טויער,
אין אַ רגע
אַ בלויער,
באווייזט זיך אַן אַלטער,
גאָר אַלטער מחבר.
ער שטרעקט מיר אויס
זיין האַנט,
און אין די אויגן
צעפלאַקערט אַ פּייער זיך
פֿון זונען...
צופֿרידן
וואָס כ'האַב דעם וועג אַהער
געפֿונען.

איך נעם די האַנט,
און האַלט זי לאַנג אין מײַנער.
נאָר ס'דוכט זיך אַז
אַפֿילו דער אַלטער מחבר
איז זשעדנע צו הערן,
וואָס איך טראַכט אַצינד
וועגן אויסלייג פֿון שטערן;
צי די אייביקע האַנט,
האַט טאַלאַנט.

ווי לייכט מען פֿאלט
 אַרײַן אין יאוש.
 די ליידיקייט
 אין דעם העט-העט פֿון רוים,
 איז ווי אַ ים
 אָן אַ יבשה.
 איז וואָס-זשע איינלן זיך
 די אַסטראָנאָטן,
 די קאַסמאָנאָטן,
 אין פּוסטער יאַגערײַ,
 אַז סײַ ווי סײַ
 וועט קיינער פֿון די ריזן,
 וועט קיינער קיין מאָל ניט דערגיין
 צו דעם יסוד
 פֿון דעם באַשעפֿערס
 קאַסמישע קאַפּריזן.

איז וואָס טו איך אַדאָ
 אין דעם העט-העט?
 געטריבן פֿונעם אומרו-„דזשעט“,
 דעם אמת ייִדישן ראַקעט?!

אַ ברירה האָב איך ?
אין מינע יאָרן
בין איך נאָך אַלץ
אַ ילד,
אַ יאַט,
פֿאַר אייניקע אַ יאָלד...
אַ ייד
וואָס ווערט ניט מיד,
ווייל אין דער צייט פֿון אַסטראָנאָטן,
פֿלי איך אַוועק
אויף פֿליגל פֿון ליד.

כף

אַליין אין דער הויך.
איך יאָג זיך אַלץ ווייטער,
געטריבן פֿון עפעס אַ פֿישוף,
אַ פּוח.

עס דרייט זיך צו מאַל
ווי אַ גאַלאַקסיע-שטערן-געוויירבל
מיין קאַפּ.

נאָר כ'קוק ניט אַראַפּ.
כ'בין מיד פֿון מלחמות...
פֿון צפֿון —

פֿון דרום וויעטנאַם...
און זאָל מען מיד רופֿן
אַ כאַם,

ווייל כ'וויל זיך ניט מישן
אין לאַאָס.

איך האָב זיך געקויפֿט שוין
אין קאַסמישע כמאַרעס
אַ כאַטע אין כאַאָס.

איך היט מיינע שטערן.
זיי זעען אויס פֿון נאָענט
אַזוי ווי כימערעס.

איך ווייס
אַז אַדאָ אינעם ווייטן העט-העט,
אין כאַאַס,
וועט אַ פּאַעט
אַ ייִדישער,
פֿרידישער,
ניט לעקן קיין האַניק.
אַבער וועמען-זשע אַרט עס.
אַבי איך וועל קענען
דאָ שרייבן אין רו
מיין לבנה-קאַץ כראַניק.

למד

אין ווייטן לאַן,
אין ספערן-לאַבירינט,
לאַז איד זיך ווייטער,
אַלץ ווייטער.
איד לויף און לויף,
און פֿרעג אַפֿילו ניט
די ליכטיקע לבנה-קאַץ,
צי ס'איז פֿאַראַן
אַזאַ מין זאָך —
ווי דיכטערישע לאַגיק.
אַדאָ אין ליכטער-לאַן,
ווי טאָג איז נאַכט,
און נאַכט איז טאָגיק...
און ווי די לאַנדשאַפֿט פֿון אַמאָל
האַט זיך פֿאַרוואַנדלט דאָ
אין אַן אויסטערלישן שטערן-טאָל...
פֿון לאַפּיס-און-לאַזולי-בלוי,
איז מיר דאָ גוט אַזוי.
דאָס ליד
בענקט איצט נאָך ליכט
און ליבשאַפֿט,
פֿאַר יענעם ווייטן, ווייטן לאַן.

מאַמע, ליכטיקע אין הימל.

מיריאָדן שטערן

צעטיילן אונדז אַצינד.

פֿאַר דיר בין איך מסתם

נאָך אַלץ

אַ בלאַנדזשענדיק, צעטומלט קינד.

זײַ מוחל מיר,

וואָס איך בין ניט

אַ פֿרומער ייד געוואָרן...

וואָס כ'בין אַוועק

מיט פֿלענדיקע מעטעאָרן.

ווייל אויפֿן אָרט

פֿון גיין אין חדר,

צום רויטן, טויבלעכן מלמד,

האַב איך שוין דעמאָלט,

סאַראַ מזל,

געחלומט פֿון מאַרוסיאַן —

מײַן בלאַנדע מוזע

פֿון אַ פֿאַרוואָרפֿן הייזל.

מאַמע מיינע,
די מילכגאַס דאָ אין רוים,
אַנטפלעקט פֿאַר מיר אַצינד
אַ פֿעלד
מיט שנייווייסע מצבה-שטערן.
ערגעץ-ווי ליגסטו
און שלאָפֿסט,
און חלומסט
אַז איך
זאָל ניט
פֿאַרבלאָנדזשעט ווערן.

נון

פֿאַראַן דאָ שטערן,
וואָס זיַנען אייביקע נאַמאַדן...
געפֿינען ניט קיין רו
און חלומען,
און פֿאַלן,
אויף אומזיכטבאַרע באַריקאַדן.
איך שטעל זיך אָפּ
אין נאַדיר,
און וואַרף אַ נעץ —
מיַן נשמה,
ווי ס'וואַרפֿט ביים ים
אַ פֿישערינג זיַן נעץ.
איך כאַפּ
די פֿאַלנדיקע שטערן,
און נעם זיי מיט
אויף מיַן נסיעה —
אין רוים,
פֿון אייביקער,
פֿון פּרופּורדיקער שקיעה.

ס מ ד

איז עס אַ בייזער חלום?
האַ - לו - צי - נאַ - ציע?
וואָס כ'קלער
אַז כ'וויל אַוועק
פֿון סטראַטאַספֿער?
אַ קאַלטע סביבה דאַ...
מיין אומרו איז
אַ ברונעם אָן אַ דנאַ,
און איד
בין קעגן סטאַטוס-קוואַ.
אין קאַסמישן סיסטעם:
מעט-לעתן זעקס...
ניטאָ אַפֿילו
קיין סימן פֿון סעקס.
דאַ מוז איד דרייען זיך
אין אַ ספּיראַל
מיט אַנדערע סאַטעליטן...
און איד אין מיטן.
ס'איז אַ סקאַנדאַל.

אין טאָג דעם זיבעטן :
אַ סידור,
אַ ספֿר-תורה...
און גיי
באַזינג און לויב
דעם בורא.
ס'איז ניט פֿאַר מיר
אַזאַ קאַשמאַר.
ס'איז גוט פֿאַר די חסידים
פֿון סאַטומאַר.
אַ בייזער חלום
האַט אָבער אויך אַ סוף.
איך כאַפּ זיך אויף,
און ווענוס ווינקט
צו מיר אַרויף.

ע' ין

איך בין דער ערשטער דאָ
אין ווייטן ערגעץ.
אין קאָסמיש-ווייטן רוים
ווער איך ניט עלטער.
אומענדלעך איז דער טאָג,
און כ'בין נאָך ווייט
פֿון עפּילאָג.
נאָר עפעס האָט אין מיר
לחלוטין ניט געקאָנט
באַפֿרייען זיך
פֿון יענער ערד —
דעם ערשטן לאַנד,
און פֿון דער ערדיש-קאָלטער
מורא:
אַז ס'קומט אַ מאָל דער סוף.
אַדאָ
אין דער אומענדלעכקייט
פֿון רוים
און בורא,
דערמאָן איך זיך
אין תקיעת-כּף:
אַז שטויב
מוז ווערן ווידער שטויב.

זאַל דאָס מיין ענטפֿער זיין —
מיין עפיטאַף :
אַדאָ ליגט עמעץ,
אין ווינטן ערגעץ.
ער האָט געליבט
דעם אַלטן עפּלבוים,
וואָס קאַרטשעט זיך צונויף
ביז מען דערקענט אים קוים,
דעם עקשן
וואָס דראַפּעט זיך
מיט שוואַכע הענט
אויף גלייכע ווענט —
און אויך די ערד
וואָס פֿאַרכט זיך ניט
פֿאַר אַן עקליפּס...
אַז דאָס וועט זיין
איר סוף
אין דעם העט-העט.

פא

פעגאסאָס,
צי ביסטו גרייט,
מיר ווייזן
די אויסטערלישע
און קאָסמישע פינאַזשן ?
איך וויל באַפֿרײַען זיך
פֿון מײַנע ערדיש-רויע וונדן,
רײַס איך פֿון זיך
מיט אומרו די באַנדאַזשן.
כיבין מיד
פֿון פֿוילע שטיק,
פֿון פֿאַליטיק.
קום
לאַמיר פֿרעגן גאַט,
צי וויל ער זײַן
אַן אמתער פּילאַט...
צי וויל ער פֿלײַען
אין אונדזערע רייען,
און מאַכן שוין אַ סוף
צו די פֿאַרטייען.

פעגאסאָס,
פֿון הויכן באַרג —
דעם העליקאָן,
ביסטו אַוועק,
און צווישן קאַנסטעלאַציעס
ביסטו פֿאַרן פֿאַעט
געוואָרן אַ סימבאָל —
אַ פֿאַן.
איך קום צו דיר
פעגאסאָס,
מיט פראַטעסט.
מיין ערד צאַנקט אויס.
זי שוואַנגערט טויט
און פעסט.
טו ווייז מיר כאַטש
די קאַסמישע פינאַזשן.
ס'האַט אַ קאַשמאַר
באַהעפֿט זיך מיטן גינסט,
און אומריין זיינען
געבליבן די אימאַזשן.

פ א

פֿאַטער,
ווייז מיר דעם וועג
צום פֿאַלק!
פֿאַרוואָס פֿאַרפלאַנטערן
זיך מיינע וועגן
אין גרויסן
דרויסן?
פֿאַרוואָס טו איך זיך אָן
אַ קאַסמיש העמד?
פדי מיינן פֿליפערד זאַל
זיך פֿילן פֿרעמד?
צי זוך איך דען
נירוואַנאַ-פֿרוכטן
אויף אומזיכטבאַרע ביימער,
אין יענע הימל-שלוכטן?
איך שטרעק דאָך בלויז
צום הימל אויס
די הענט...
דער האַריזאָנט,
דער פֿירמאַמענט
זאַל ווערן פֿריי.
און דעמאָלט וועט
דאָס ליד
פֿון ס'ניי
אַנטפלעקן זיך
אין רו
און פֿריד.

צדיק

די אומרו ציט און ציט
אַלץ ווייטער מיד.
איך שוועב אַרום
אין צווישנליכט
פֿון די צעשפרייטע,
צעשיידטע הייכן.
אַ גאַלאַקסיע
צעווירבלט זיך...
אַ שטערן צינדט זיך אָן,
אַ צווייטער צאַנקט,
אַ דריטער בלייבט פֿאַרגליווערט,
פֿאַר אַנדערע אַ צייכן,
אַ פֿערטער ציטערט אויף,
צעשפּאַלט זיך וווּ,
און וועט זיין ציל
אין דעם העט-העט
קיין מאָל דערגרייכן.
אַדאַ אין צווישנליכט
פֿון צייט און רוים,
צאַמט גאַרניט מיד.
קיין צאַם,
קיין צוואַנג.
קיין צוים.

איך ווער אַ טייל,
אַ צווייג
פֿון אומזיכטבאַרן בוים,
וואָס האָט זיך ערשט צעבליט,
צעגליט,
צעצוויט.
ווי פֿייגל זינען זיך
די שטערן
אין דער צעשטערנטקייט
צעפֿלויגן.
און ערגעץ-ווי
צעמיאַווקעט זיך
די ליכטיקע,
די ציכטיקע לבנה-קאַץ.
מיין אומרו ציטערט אויף
אין אירע אויגן.

קוף

גאַנץ פֿרי,
אין אויפֿבלי פֿון קאַיאָר,
ווען חושים שטייען אויף
דערפֿרישט
און קלאָר,
האַב איך די פֿליפֿערד איינגעשפּאַנט,
און זיך אַרויסגעלאָזט
אויף קאַסמישע נסיעות.
נאָר הערט,
די הימלען
דערקען איך קוים.
פּלאַקאַטן הענגען
אויף שטערן-ווענט
אין רוים.
ווי אין די שטאַטן,
באַקומט מען שוין אויך דאָ
אין דעם העט-העט
מציאות:
צו קייען גומי,
און פֿלעשלעך „קאַמעט-קאַלאָ“.

קום פליפערד,
און לאַמיר ווייטער זוכן.
ווייזט אויס
סע יאַגט מיר נאָך
מיין קאַצן-יאַמער.
כ'בין מיד
אַרום-צו-שוועבן
פסדר נאָר אין אפּשר,
פאַרגיין אין טאַמער.
כ'דערקען די הימלען קוים.
ס'האַט „קאַמעט-קאַלאַ“
אַריינגעכאַפט זיך אויך
אַדאַ
אין קאַלטן רוים.

ר י ש

אַ יעדער חוש אין מיר
איז אין רעוואַלט.
דאָס ראָד
האַט זיך געדרייט,
און אינעם רעש
און רעדערדריי
האַב איך זיך מיטגעדרייט,
ניט תמיד
ווי כ'האַב געוואַלט.
נאָך דריי איך זיך אַרום,
און כ'ריר
פֿון אַרט זיך קוים —
ווייל ווי נאָר כ'עפֿן אויף
צום ווייטן רוים
אַ שמאַלע טיר —
און ס'זאַפט זיך אָן
מיט רחבות און מיט רו
מיין בליק,
רייסט עפעס מיד אַוועק,
און ס'דרייט
דאָס ראָד
און דרייט
צום אָנהויב מיד צוריק.

ס'איז אלץ אין מיר
אצינדער אין רעוואַלט.
איך האָב גענוג
פֿאַר רשעות פֿון אַרום
מיט טרערן,
מיט בלוט באַצאָלט.
אַ, גאָט,
ווי זוך איך דיך אַצינד!
זיי דו מיין חבר,
מיין רבי.
נאָר מאַך דעם ספֿר
פֿון ערדישער רציחה צו.
אַ רגע בלויז
לאַז מיד
אין גרויסן דרויסן,
געפֿינען רו.

ש י ן

איד שטעל זיך אָפּ
אַ ווײל,
און ערגעץ-ווו
בליבט אויך
דער אַסטראָנאָט איצט שטיין,
און מוז
צו פֿוסנס ווייטער גיין.
ס'איז שבתדיק
און שטיל אַרום.
עס דוכט זיך מיר
איד בין אין מאה שערים
פֿון גרויסן דרויסן.
די שטערן טראָגן שטרײַמלעד,
און גייען שוין אין שול.
מען שווייגט מיך אָן,
מען שטאַרצט מיך אָן.
ווי מאַדנע פֿיל
איד זיך אַדאַ:
„אַזוי אומהײַמלעד“.
לבנות טראָגן שײַטלען,
פֿאַרבונדענע
מיט שטערן-טיכלעד...
און אַלע שושקען זיך.
זיי טײַטלען —
און ווײל איד גיי אַרום
אין הוילן קאַפּ,
ווינקט קיינע פֿון דער הויך
צו מיר אַראָפּ.

ס'איז שטיל און טונקל
אין דעם אַרום.
ס'טוט גאַרניט זיך אַ ריר.
דער שמש פֿון העט-העט
רופֿט פלוצעם מיך :
„צינד אָן פֿאַר מיר
אין אוניווערס
דעם שענדעליר“.
נאָר איך אַנטלויף
אַלץ ווייטער אין העט-העט,
אויף פֿליגל פֿון
מיין אומרו-„דזשעט“,
און ס'איז מיר גוט אַזוי...
איך וויל ניט זיין
קיין שבת-גוי.

מיט אַסטראָנאָט
 הייבט אָן דער נייער אלף-בית,
 און מיט תהום
 פֿאַרענדיקט זיך דאָס ליד
 פֿון גרויסן דרויסן.
 די קאָסמישע נסיעה
 האָט אָפּגעשטעלט
 זיך ביני דער „ת“.
 אין תוך
 מוז דער וואָס לאָזט
 אויף וועגן זיך,
 אויך גרייט זײַן פֿאַרן סוף.
 איז וואָס-זשע בין איך אויסן?
 וואָס האָב איך דאָרט געזוכט
 אין דעם תהום
 פֿון גרויסן דרויסן?
 איך בין אַוועק
 ווי פֿון אַן ענגער תּפֿיסה,
 און ניט געקאָנט
 זיך צוזען ווי די ערד
 פֿאַרגייט
 אָן איינגעקאָרטשעטע,
 אין גסיסה.

איך בין אַוועק
אויף מיין צעשטערנטער נסיעה,
זיך ראַטעווען
פֿון תליון'ס תליה.

נאַר ווער עס לויפֿט,
אַנטלויפֿט פֿון זיך אַליין...
וועט ווי אַ פֿאַלנדיקער שטערן
אין דעם תהום פֿאַרגיין.

דאָס בין איך אויסן :
געזוכט האָב איך
אין גרויסן דרויסן
דאָס אומבאַקאַנטע
פֿון שטערן-גליקן...
נאַר אויף דער ערד
האַב איך ערשט איצט
געפֿונען פֿאַר מיין זיין
אַ תיקון.

לידער
וועגן אומרו צען
און אפאלאָ עלף

פֿאַר משה יונגמאַן

א.

ברוך-הבא,
חברים אַסטראָנאָטן!
„אַפּאַלאָ עלף“
האַט אינד געבראַכט אַהער,
אין גרויסן דרויסן —
אין דעם העט-העט,
ווי מינע פֿליפֿערד שטייען גרייט,
זיך לאָזן ווייטער איינצושפּאַנען צום ראַקעט —
מיין „אומרו צען“.
איך בין נאָר אויסן,
אַז כ'האַב די איינזאַמקייט
פֿאַר אינד באַטראַטן,
און אַז מען טרעפֿט זיך
יאַ צו מאַל אין וועג,
איז עס ביים ראַנד פֿון אַפּשייד —
ביים שינדוועג פֿון פֿאַרגיין.
אַזוי
איז עס אויך איצט געשען.

ב.

אין אייערע רויס-בגדים,
חברים אַסטראַנאַטן,
קוקט איר דאָ אויס
גאַר מאַדנע.
לבנה — קעצלעך מיאַוקען ווי אין חידוש.
נאָך קיין מאָל ניט געזען
קיין ערדישע ראַבאַטן.
עס פֿעלט אינך לופֿט אַדאַ.
מיר האָט עס שוין געפֿעלט
נאָך אויף דער ערד.
כ'געדענק
ווי כ'האַב זיך אויפֿן וועג
און וואַנדער,
אויף דעם יריד דעם גרויסן,
צוויי ציגן ייִדישע
כמעט פֿאַר גאַרניט איינגעהאַנדלט,
און האַקוס-פֿאַקוס,
האַב איך זיי שוין פֿאַרוואַנדלט
אין פֿליענדיקע פֿערד,

און זיך געלאָזט
אויף קאַסמישע גאַלאַפּן,
אַ ביסל אַטעם כאַפּן.
איצט קומט איר אין אַ גוטער שעה.
מלחמות זיינען ווייט.
ס'איז שטיל
און שלומדיק אַדאַ.

ג.

די זון איז גיך פֿאַרגאַנגען,
אַרײַן אין ים פֿון פּוסטקײט.
און איבער שפּיצעכדיקע בערג
און קײלעכדיקע קראַטערס,
אַריבער שאַטן — גריבער
און אומזיכטבאַרע ביימער —
אַמאַליקע חלומות אין פֿאַרגליווער —
גיט אויף אַ גאַלדענע
און פֿולע,
די ערד...
ווי כּוואַלט געקענט צו איר דערלאַנגען.
נאָך קיין מאָל ניט
האַב איך זי אַזוי שיין געזען.
פֿאַרגעס איך מײַנע פֿלײענדיקע פֿערד,
און די חברים אַסטראָנאָטן,
דעם ייִדישן ראַקעט —
מײַן „אומרו צען“.
די אויגן זאַפן איין

און וואַרפֿן אָפּ דאָס ליכט,
די גלאַנצן.
איך פֿיל די פֿיס
וואָס גייען ווי אויף זייפֿנשוים,
זיי הייבן אָן אליין צו טאַנצן.
איך קוק אַרויף.
ביים פּוּתל שאַקלען ייִדן זיך,
זיי טאַנצן,
און זיינען דאָרט מחדש די לבנה.
אַזוי טאַנץ איך אַדאַ.
בין זי מחדש —
מיין גאַלדענע,
מיין פֿולע ערד.

26סטן יולי, 1969

אדם און חוה

תאווה, טלענדיקע בענקשאַפֿט אינעם ליד —
נייער ניגון, אָטעם אינעם האַרץ פֿון צייט,
כאַאַס — פֿליפֿערד רינסן דיך מיט אימפעט מיט.

תפילה — שטילקייט שפרייט די רו אויס אין אַרום
נאַמען וואָס דו שעפּשעסט אין דיין איינזאַמקייט —
כמאַרעס אויסגעלייזטע אין בלויקייט אומעטום.

תיקון פֿאַרן מאַרגן אויפֿן לאַנגן וועג —
נייגעבורט און אויפֿגאַנג פֿון דיין שענסטן שטערן,
כישפּרייט פֿאַר דינע טריט אויס מינע טעג.

א.

אין אָנהויב האָט מסתם
אויך אדם
זיך אינגעהערט
צום קול
פֿון זינע טויזנט איינזאַמקייטן,
ווי איד.
ער איז אַרויס פֿון אוהל,
און זיך געלאָזט
אויף פֿרעמדע וועגן,
זיין אומרו אומעטום...
אַריבער באַרג
און טאַל צעשפּרייטן —
ביז אין אַן אויסגעבענקטער רגע,
האַט זיך פֿאַר אים אַנטפלעקט
אַן אויסטערלישע רו,
ווי דו.

אין תפילה צו זיין אייבערשטן
איז ער מיט איר —
זיין אויסגעבענקטער און באַשערטער,
ווי ליכטער זונען אויפֿגעגאַנגען
אין ווייטן ערגעץ-ווי,
ווי אין סאַמע אָנהויב,
ווי איך און דו.

ב.

בראשית,

עס איז געווען דעם בורא'ס ווילן,

אז אין באַגינען

זאל אדם בענקען

נאָך איר —

זיין אויסגעחולמטער,

צו ברענגען איר די בשורה :

אז אונטערן עפלבויים

אין ערשטן בלי,

אין ציטער פֿון זיין ווידערקול,

אין פֿאַרבנשפּיל פֿון בילד,

אין ברענפונקט פֿון זיין גבורה,

וויל ער מיט איר

באַהעפֿטן זיך...

אזוי בענק איד.

באַקרוינט ווי אדם,
פֿון בליענדיקן ליכט,
ווער איך אין דעם באַגינען,
וואָס רופֿט מיך פֿונעם ערגעץ-ווי,
ווי דו.
אין תפילה צום באַשעפֿער
הייבט אדם אויף די ברעמען...
אַנטפלעקט זיך מיטאַמאַל
זיין חוה.
און ער און זי,
ווי איך און דו.

ג.

אַ גאַט,
צי האָט דען אדם
געקאַנט געוועלטיקן זײַן תּאווה,
און בײַשטיין דעם נסיון
פֿון דיין געבאַט,
אין גרויסן גאַרטן?
ער האָט דאָך ליב געהאַט
זײַן חוה.
געפרוווט האָסטו אים און געשטראַפֿט,
און אים געהייסן זײַן
אין גרוש —
אַ גייער:
זאַלסט גיין,
און אויפֿגיין און פֿאַרגיין.
אַזוי גיי איך.

ווי אדם וועל איך גיין,
און גרייט זיין,
דעם גארטל שטארקער בינדן
אַרום מיין גוף,
און טראָגן אויב מען מוז
די געלע לאַטע פֿון גהיננס.
איך גיי,
ס'איז גוט אַזוי.
פֿון ווייטנס קלינגט
דאָס גלעקעלע פֿון גלאַז
מיר צו אַ ליד פֿון רו,
און שטאַרקט מיך אויפֿן וועג
ווי דו.

ד.

ביים ברעג פֿונעם דרויסן,
און אדם דערגייט
צום קוואל פֿון זיין דאָרשט.
אַריבער די דאָ-בערג
און דאָרטיקע טאָלן,
אויף שטערן-דמיונות און לאַנען,
פֿאַרבלענדט פֿון די הימלישע ליכטער,
דערפֿירט עס אים דעמאָלט
צו אַ דערנער-געצעלט,
צום דאָך פֿון זיין דאָזיין,
און טוט אויס די שיד.

זײַן אומעט אַ דױנע,
די דױנע –
דער אומעט פֿון דיכטער,
דער אומעט,
און אײך.
אין בלוילעכן דעמער שטייט אדם,
און דאַונט אַרײַן זיך אין רו,
און פֿליט מיט זײַן חוה'ן
אַרויף אין די שטערן-דמיונות
און לאַנען,
ווי אײך און ווי דו.

ה.

און אדם הייבט
די הענט צום הימל אויף...
ס'איז האַלבער טאָג דאָ הי,
די צווייטע העלפֿט פֿון היינט
הענגט נאָך
פֿון יענער זייט העט-העט,
און ביזן אַוונט איז נאָך פֿרי.
ס'איז שטיל אַרום.
נאָר אין די הויכע הייכן,
הילכט אָפּ
מיט האַפֿענונג זיין האַרץ.
ער האַפֿט
זיין חוה וועט
אויף איר נסיעה

אין העטלאַנד,
זײַן ליבע היטן,
ווי ער היט אָפּ
דאָ אין דער היים
איר בילד —
דאָס הייליקע אין זיך.
אַזוי האָף איך.
נאָר ווען די האַלבע נאַכט
לאַזט זיך אַראָפּ,
האַרכט אדם
צי ס'הערט זיך ניט
אַ ווידערקול פֿון חוה'ס האַרץ...
האַלוצינירט,
צי איז עס חלום,

אַז אויפֿן האָרב
פֿון האָריזאָנט,
זיצט חוה און פֿאַרקעמט
מיט שטערן אירע האָר.
אַזוי מאַך איך די אויגן צו,
און שוועב איצט צווישן טרוים
און וואָר.
די וואָר און טרוים —
ווי איך און דו.

ו.

פֿון ווילדן וואָלד אַרויס,
און אדם לאַזט זיך איבער באַרג
און טאַל.
זיין וועג איז וואַנדערווייט.
דער שטויב
פֿאַרגייט אין ווינרויט
און סאַמע וויאַלעט.
אויף ווערבע-צווייגן וויגט
דער ווינט די צייט.
און אדם פֿילט עס מיטאַמאַל...
די וועגן פֿירן איצט צו איר.
ער הערט זי אויך
אין אייגענעם ווידערקול.
זיין ליד אין אים
ווערט פֿון אַ קוואַל

אַ וואַלנדיקער וואַסערפּאַל.
און פֿאַלנדיק פֿון פֿעלדזנשטיין,
ווערט ער
ווי תּאוּוה-בענקשאַפֿט ווילד
און גיך.
אַזוי ווער איד.

האַרבסט טריפֿט אַראָפּ
אין ווילדוואַלד ווילדן וואַלד.
ס'איז וועסנע אין
דער ווייטער ווייט.
ס'וועט וויען באַלד
פֿון ערגעץ-ווי,
אַ ווינטערדיקע ווייסע רוי.
אויך פֿאַר דער אומרו קומט אַ צייט.

ס'פֿאַלט אדם מיד,
און חוה דעקט אים מיט
אַ וואַלקן פֿון אַקטאַבער צו.
צי ווייסטו דען ניט ליבסטעניו,
אַז אדם און זיין חוה קרוין,
דאָס זיינען מיר דאָך,
איך און דו.

ז.

אַזוי האָט זאַראַטוסטראַ,
דער זעער,
געזאָגט:
זאָל זײַן...
דאָס איז דער זין פֿון זײַן.
אַ נײַער מאָרגן טאָגט,
און אדם זוכט אין זיך
און אין זײַן חוה,
זײַן זיווג —
זײַן גאָרטן,
ער זאָל דעם זאַפֿט פֿון זרע —
די זריעה אין די בייטן
פֿאַרזײען,
פֿון יעדן דור.

און זאל זיין גבורה
אויף אלע פעלדער פֿון זיין היימלאַנד,
אין אלע וועלדער
פֿון וואָגלעניש און קיינלאַנד,
ווי אַ זכר פֿון גאָט'ס זאלבונג
געדייען,
זיך אומעטום צעשפרייטן.
אויף אלע וועגן פֿון דער צייט,
אויף אלע שטעגן נאָענט און ווייט.

און זאַראַטוסטראַ האָט
אין זעניט פֿון זיין זוכעניש
אַזוי געזאָגט :
דער סוד פֿון דעם
זינגט דאָך אַראָפּ אויף דיר
פֿון אויבן,

ווי זיבן הימלען,
ווי זיבן זונען.
די ליבע זוך —
געזאנג פֿון די געזאנגען.
און זאָלסט צו איר
דיין אויסדערוויילטער און
געזאלבטער,
דורך פֿייער
פֿון בענקשאַפֿט און פֿאַרלאַנגען
דערגיין,
פֿאַרגיין.
די ליבע אָבער זוך.
אַזוי זוך איד.

ח.

חצות אין חודש חשון.
די מיטן נאַכט
צעשפרייט די הימלען
אין חשבון-לאָזן חשבון,
אַ טונקל-בלויע חופּה
מיט שטערן,
וואָס ווערן
ווי חיריקלעך
אין גרויסן דרויסנדיקן אלף-בית.
ס'איז שטיל אַרום.
די שטילקייט אַטעמט נאָך
מיט שבת קודש.
און אדם חלומט אַז זיין חוה,
איז יענער באַרג
פֿון האַריזאָנט...

ס'איז דאָך איר ליַיב,
ווי אַמאָל
אין ניינטן חודש.
ער חלומט און פֿאַרחלומט זיך —
זיין חוה גייט אַצינד
אין אַ געזאַנג
פֿון בענקשאַפֿט מיט
איר ליבעליד צו קינד.
דאָס חלום איך.

ט.

ס'איז האַרבסט.
נאָך טלעט יעדער בוים.
דער אומעט טריפֿט
פֿון באַרג אַראָפּ אין טאַל.
אויך אדם פֿילט די וועסנע צייט
אין ריטם, טראָפּ פֿון זינע טריט.
ביים טויער טרוים
בלייבט ער אַ טרויעריקער שטיין,
און טראַכט,
ווי קיין מאַל אזוי קלאַר:
אין טאַלק פֿון לעבן טרעט
אויף טונקלע טרעפּ,
דער טויט.

נאָר חוה טרייסט
און טענה'ט צו איר טרובאַדור:
דער האַרבסט איז אויך
די צײַט פֿון טוי אויף זיסע טרובן,
דאָס מילגרוים-רויט,
אין שקיעה'דיקע שויבן.
דער האַרבסט
איז יעדער טאָג וואָס טאָגט
אַרויס פֿון אַ טומאַן.
אַ טונקל-טריבער טראַקט
פֿירט דורכן האַרבסט,
דורך מילגרוים-רויט
און טערפקע טעמען,

צו אונדזער היים
וואָס האָט קיין דאָך,
צו אונדזער גאָרטן אָן אַ פּלויט,
נאָר וווּ די בענקשאַפֿט —
אַנטפלעקט אין יענעם הויז
אַ טיר,
פֿון מיר צו דיר,
פֿון דיר צו מיר.

י.

פֿון ברעג
ביז יענער זײַט פֿון ים —
אַ ים פֿון ימען,
פֿון יום-טוב און יסורים.
נאַר אדם יאַוועט זיך
ווי אַ יונגער בויגעוודיקער מאַסטבוים
אין יאוש'דיקן שטורעם.
און חוה שטרעקט מיט יראה
צו אים איר האַנט,
ווי גאַט
אין טאַג פֿון דער יצירה.

ליבע,
איך בין דאך אדם'ס יורש.
אזוי וויל איך
דין מאסטבוים זיין,
פון ים צו ים,
אין חלום, וואַר,
און זיך אַנטפלעקן
פאַר דיר באַנייט,
פון יאָר צו יאָר.

אין כמורנע טעג,
 ווען ס'גייט אַקטאַבער כמאַרנע אויס,
 שפּאַנט אדם איין
 די טונקל-גרויע כאַאַס-פּערד.
 מיט נעפל-פּאַרע אַטעמט
 זיין אומרו אים פּאַרויס.
 דורך אַלע וואַלקן-שפּאַרעס
 יאַגט ער זיך מיט די ווינטן דורך,
 און לאַזט זיך מיטן ערשטן כליאַפּ
 פֿון כאַרכלענדיקע כמאַרעס,
 אַראַפּ פֿון אויבן.
 נאָר חוה בענקט
 אַליין אין הויז.
 זי וואַרט און זוכט,
 און ווישט

דעם אומעט פֿון די שויבן,
ביז אדם כאַפּט
זיך נאָכן וויכער
ווי פֿון אַ חלום אויף.
ער קושט די רו
אין אירע אויגן,
און חלומט ווייטער.
ס'קאָן זײַן,
אין כמורנע טעג פֿון האַרבסט
וועל איך ווי אדם זײַן,
צעכראַסטעט,
אַ כמאַרע-רייטער.

ווו ליבע, דאָרט איז ליכט פֿאַראַן.
 און אדם לאַזט
 זיך אין דער ווייטער וועלט אַריין.
 ס'קאָן זיין
 אַז די לבנה-קאָץ
 לויפֿט אים אין לעבן נאָך
 אויף יעדן לאַן,
 פֿון לאַנד צו לאַנד.
 און חוה וואָרט אויף אים
 ביים סאַמע ראַנד
 פֿון אַלע זיַנע וועגן.
 איר ליבשאַפֿט ליַכט
 מיט יעדן ליכט
 אין הימל אויף,
 אין שטערנדיקן רעגן.

צי איז עס ניט
דאָס ליד פֿון לידער,
וואָס ליטערט זיי בינאַנד?
און חוה לייגט פֿאַר אים
די בלויע לאַנקעס אויס.
וואָס אדם וויל,
דאָס לייענט זי אויף
די ליפן,
און זי אַנטפלעקט
פֿאַר אים די סודות פֿון איר שויס.
לבנה-קאַץ —
ווי אַ לץ,
מאַכט שטיל די לאַדנס צו,
און לאַזט
זיי ביידן איצט צורו.

מ.

די מורא קומט צומאָל,
זי זאָל מגלה זײַן
ווי נאָך אַ מבול :
די מעווע אויפֿן מאַסטבוים
אין סאַמע מיטן ים —
אין מדבר, מן
פֿאַר מידע, שמאַכטנדיקע —
פֿאַר מוטנע גייערס אין דער נאַכט,
דעם מילכוועג
אין גרויסן דרויסנדיקן לאַן —
פֿאַר מוטלאַזע
אַ נײַעם מאַרגן.
און אדם וויל דעם סוד פֿאַרשטיין...
דעם משל מענטש,

מיסטעריע פֿון דער מעשה,
דעם מיין פֿון זיך אַליין.
ער טראַכט :
צי איז עס דען אַ משוגעת,
אין מיטן מזמור'דיקן לעבן
אַ דין-וחשבון מאַנען ?

memento mori

אַן ענטפֿער מאַנט ער פֿון זיין בֿורא.
נאָר חוה לייזט אים אויס
פֿון זיינע מאַדנע צווייפֿלען,
און פֿון זיין מרה-שחורה.
מיט מילדע מאמין-אויגן קוקט
זי אויף איר אדם...

ווי דו מיין ליבע קוקסט
אצינד אויף מיר :
אזויפיל מיילן זינען נאך אין וועג,
אזויפיל מיילן גיט
מיין ליבע דיר.

ווען סינידערט אין פֿאַרנאַכט
 די זון אַראָפּ אין נאַדיר,
 רויט,
 אַזוי ווערט אדם נע-ונד צומאַל,
 און נעלם אין זײַן איינזאַמקייט
 און נויט.
 און אַלץ וואָס איז אים נאַענט,
 ווערט נעפלדיק
 ווי נעכטן.
 און אדם הייבט זיך אָן צו שעמען,
 ווי ער וואָלט איצט
 אין נאַקעטקייט געשטאַנען פֿאַר
 זײַן ליבן נאַמען.

און עפעס נאָגט און פּלאַגט
אין סאַמע אינעווייניק :
אַז יעדער נייער ניגון
זינגט אויפֿן קבר פֿונעם נעכטן, —
די זון
מוז נאָכמיטאָג פֿאַרגיין,
און יעדער יאָ —
אין נאָדיר פֿונעם טאָג
ווערט ניין.
נאָר אַז די נאָכט
קומט שטיל אין הויז אַרײַן,
וואָרט חוה, די געניטע בריאה,
אויף אים שוין מיט אַ גלעזל וויין.

זי ניכטערט אים
אין אירע אַרעמס אינן,
און ליבע איז נבואה,
און חוה זיין נביאה.
אַזוי זיי דו
אין רגעס פֿון מיין איינזאַמקייט,
פֿון נויט און שקיעה...
מיין ליבע
און נביאה.

ס.

ס'איז סאַמע סדרה טאָג.
קיינ סימן מער פֿון נאַכט.
ס'האַט אדם שוין דעם ספֿר
פֿון זיינע ספֿקות
פֿאַרמאַכט.
ער שפּאַנט
אַרויס אין סאַד,
צום עפּלבוים
וואָס קאַרטשעט זיך
פֿון יאָר צו יאָר,
און בענטשט דעם סכּום
פֿון בורא'ס גנאָד.
ער שפּאַנט אַרויס
אין פֿעלד פֿון וואָר.

אין האַנט זײַן סערפּ,
און חוה'ס קוש
נאָך אויף זײַן קאַפּ.
זײַן פֿרײד
איז ווי דער סדר טאַג
וואָס בינדט
די סנאָפּעס, סנאָפּ צו סנאָפּ.
אײן סטויג
באַהעפֿט זיך מיט אַ צווייטן סטויג.
פֿון ווייטנס קוקט אים חוה צו...
זי איז דאָס ווייטל,
און אדם דער שוואַרצאַפּל
פֿון אויג.

איר בליק
נעמט אים מיט רו אַרום.
אַזוי
רוף איך דיין נאַמען,
אין סאַך פֿון מיין נשמה,
אין ווייצנפֿעלד פֿון חלום,
קום.

ע.

און חוה טרייסט :
זע אדם מיין,
ס'איז נאָך ניט פֿול
דער עמער,
און ס'ענדיקט זיך
נאָך ניט דער וועג.
ביז ערב אָוונט,
וועט קומען נאָך
דער רויטער דעמער,
און זיך צעשפרייטן אויף
דער ערד,
פֿון עק צו עק,
פֿון ברעג צו ברעג.

און אדם טרינקט
דעם ענטפער אויס
אַ דאַרשטיקער פֿון אירע ליפן.
אין גאַרטן פֿאַרן עפּלבוים,
וואָס קאַרטשעט זיך צונויף
פֿון עלטער,
בלייבט ער ווי פֿאַרן סוד
פֿון אַן עניגמע שטיין,
און ווייסט ניט צי ס'איז וואָר
צי טרוים...
דערמאַנט זיך אַז
פֿון יענער פּרי,
האַט זיך געגלוסט
ערשט נעכטן פֿרי.

ער האָט זי ליב,
און נעמט אויף זיך
אויך היינט די שטראַף.
ליבע,
ווי אדם'ס גורל,
אַזוי האָב איך אויף זיך
גענומען יענעם עול.
און דאָס זאָל זיין
מיין עפיטאַף.

איינמאל גאנץ פרי,
ווען פאסטוד אדם איז ארויס
אין פֿעלד,
די שאַף און ציגן פאַשען,
האַט חוה'ן זיך פֿאַרגלוסט
פֿון יענעם בוים צו נאַשן.
אַ פֿאַעטעסע אין איר האַרץ,
האַט זי די פרשה
באַפֿרייט פֿון אַלע פענטעס —
(דעם פרוש)
אַרויסגעפֿירט פֿון ()
פֿאַרענטעז:
מיין אדם האַט צוויי אויגן,
און גיט זיך ניט קיין עצה.

די ברוסטן,
דעם וואַלד
פֿון אונטערן פופעק זעט ער ניט,
און דרייט מיר אויס
אַ פלייצע.
ער אָטעמט איין
די בלומען,
דעם בעז,
און האָט אַפֿילו ניט דערפֿילט,
אַז ליבע אָטעמט אויס
פאַרפֿומען.
און חוה שפּאַנט צום בוים,
און בייסט אַריין אין יענער פּרי.
זי הערט
דעם הימל ווי דעם שוואַרצן קאָטער.

און ווען איר פאסטוד איז
אהיים געקומען פון דער פאשע,
האט זי אים גלינד
געפירט צום פיפערנאטער,
און אויך פאר אים
פארקאכט א קאשע.

מיין ליבע,
מיר האבן ביידע
אריינגעביסן אין דער פרי,
און זיך דערקענט.
אין אונדזער גארטן
צעבליט זיך איצט
אן עפלבוים,
וויין ערשטן בלי.

און אדם איז אַרויס
 פֿון פּלאַנטער.
 די „פ“
 איז אָן אַ פינטל,
 איז „פֿ“ און פֿרײַ.
 זײַן חוה האָט פֿאַר אים
 ווי קײנמאַל זיך אַנטפלעקט,
 און שפּאַגל-ניי.
 דערזעט ער מיטאַמאַל
 איר גוף,
 און ווער עס זעט
 איר נאַקעטקײט אַזוי,
 וועט אויך איר פֿרוילעכן פֿאַרלאַנג
 אין אַלע פֿאַלדן,
 אין אַלע פֿאַרמען פֿילן.

פֿאַנטאַזיעס פֿליען
מיט פֿליגל פֿון אַ פֿידל,
און אדם קאָן
זיין חלום-פֿוגע שפּילן.
מיט אירע האַר
לאַזט ער אין ווינט
זיין בענקשאַפֿט פֿלאַטערן.
און ווען די פֿינגער זוכן
אַ וועג צו פֿרייהייט,
דערלייזונג,
אין יעדן ווינקל
פֿון ווענוס-באַרג,
אין יעדן פֿאַלד —
ווי אַ פֿאַרבלאַנדזשעטער
אין אַ געדיכטן וואַלד,

דערהייבט אין הימל זיך
אַזאַ געזאַנג...
און גאַט אַליין,
וואָס האָט געוואָרנט דריימאַל ניין,
קאָן אדם און זיין חוה
אַצינד פֿאַרשטיין.
אַזוי
פֿיל איך זיך נאָכן פּלאַנטער
פֿריי.

צ.

אָ גאַט,
ניט צאַרענען זאָלסטו אויף מיר.
צי בין איך ניט
דיין צלם פֿון יצירה?
האַסט מיך באַשאַפֿן
אין צייכן
פֿון צירה,
איך זאָל ניט זיין
ווי אַ ציגיינער אין מיין איינזאַמקייט.
דו האַסט פֿאַרצייכנט מיט צרופֿים
אויף פֿאַרמעט פֿון דער צייט,
אַז ער און זי: מיינט זיי...
ווי צווייגן אין דער צווייזאַמקייט.
אָ גאַט,
ניט צאַרענען זאָלסטו אויף איר.

אויך זי, מיין חוה איז
אַ פינטל אין דער צירה.
צי האָסטו ניט אַליין
באַשאַפֿן די עבירה?
צי האָט זיך ניט פֿאַר מיר
אַנטפלעקט —
ערשט דעמאָלט נאָכן חטא,
די ליבע —
ווי צאַרטער צווייט וואָס צירט
מיין ציטרין-בוים אין סאַד?
אַ לאַז?
די ליפן מיינע צערטלען
דעם צאַרטן סוד
פֿון אירע ציצעלעך.

און ווי דער צפון-ווינט
לאז מיך צעבלאזן
די שיינקייטן
פון דער עבירה.

מיין ליבע,
אויך איך דאנק גאט,
און דיר דערפאר.
דיין ליבע האט מיך אויסגעלייזט
פון צונטער-פלאמענדיקן צער.

ק.

און ווען דער אייבערשטער —
דער קאָסמישער קאָארדינאַטאָר,
האָט אדס'ען אין גאָרטן
ווי אין זיין קראָם
אַריינגעפֿירט,
און אים געהייסן דאָרטן
די קאָנטע-ביכער פֿירן,
האָט ער אים אָנגעזאָגט אַזוי :
פֿון יעדער סחורה קען
דער קונה קויפֿן.
צו איינער אָבער איז אַ חטא —
אַ שאַנד
זיך צוצורירן...
(ס'איז קאָנטראַבאָנד).

און אדם —
א טשערנאָוויצער מיט
א יעקע-קאַפּ,
~~מיט א יעקע-קאַפּ,~~
האַט אַלץ געטאַן
וואָס גאַט האַט אים געבאַטן,
און קיינמאַל ניט אַריבערן שוועל
פֿון סוד
אין קראַם געטראַטן.
נאָר חוה האַט געקלערט
טאַג איין טאַג אויס —
איר אדם טראַגט אַ קרוין פֿון בליי,
און קייטן טראַגט ער אויף די הענט —
אין האַרצן קרעכצט ער, מיד
נאָר ווי אַ קנעכט.

אַ קאַוונערין איז זי,
פֿון ליטע...
פֿאַרשטייט זי וואָס ס'איז גוט,
און שלעכט,
נאָר ניט דעם בורא'ס „ניטע“.
און ס'פֿליט איר דורכן קאַפּ אַצינד
אַ ליכטיקער קאַפּריז.
זי קוויקט זיך אַזש,
און לאַזט
אויך אדם'ען זיך קוויקן.
זי גייט צו גלייך צום קוואַל,
און שעפט,
און טרינקט
פֿון אים מיט גלוסטנדיקע בליקן...
און מיטאַמאַל
זאָגט זי צו אדם אויך:
פֿאַרזוך עס „ביטע“.

דאָ ענדיקט זיך
דאָס צוואַנציקסטע קאַפיטל.
איך קוש מיין ליבע,
דיין קאַוונער קעפעלע.
טו לאַמיר טרינקען.
דיין קוש
איז אונדזער קוואַל.
דיין ליבע
אַ קערניצע

מיט קידוש-ווייַן.

ר.

עס איז געווען
דעם בורא'ס רצון,
אַז אינעם זעקסטן טאָג
פֿון שאַפֿן,
זאָל ער דעם מענטש —
דעם ערשטן מאַן,
פֿון רויער ערד,
אין צלם פֿון
זיין אייגענער געשטאַלט
באַשאַפֿן.
דערנאָך האָט גאָט
פֿון אדם'ס ריפּן...
די שענסטע אויסגעזוכט,
און אין זיין חוה'ן

אַרײַנגעאַטעמט רוח-חיים.
געבענטשט האָט ער
די ריינסטע פֿרוי
מיט רייץ
אויף אירע רויטע רויזן-ליפּן...
אַזוי רעדט ווייטער דער ראַמאַן.
און דער באַשעפֿער האָט פֿאַר זיי
דעם שענסטן גאַרטן
אַנטפלעקט
אין דעם יצירה-רינג,
און זיי געבענטשט מיט רו —
די רו ווי ראַסע פֿריש,
און ריין
און אומבאַפֿלעקט.

נאָר דעם רעפֿריין
פֿון ליד,
האַט גאַט אין רוים
פֿאַרזיגלט ערגעץ-ווי,
מיט זיבן זיגלען —
און אַלע טירן צו דעם בוים,
פֿאַרריגלט
מיט זיבן ריגלען.

דער רינג איז רונד,
און ענדיקט זיך
ווי ס'הייבט ערשט אָן דאָס ראָד.
און אדם,
דער ערשטער —
פֿון רויער, פֿרישער ערד אַרויס —

רעדט ווייטער:
וואָלט חוה ניט דערהערט
נאָך ראַנגלעניש
דעם רוף,
און וואָלט ניט אויסגעלייזט
דעם בוים אין סאָד,
ווי וואָלט געווען דער סוף
פֿון אייביקן ראַמאַן.

געליבטע,
דאָס רעד איך איצט צו דיר.
איך וויל אַצינד
צו דיר אַרײַן...
טו עפֿן אַלע זיגלען אויף,
און אַלע ריגלען פֿון דער טיר.

רעדט ווייטער:
וואָלט חוה ניט דערהערט
נאָך ראַנגלעניש
דעם רוף,
און וואָלט ניט אויסגעלייזט
דעם בוים אין סאָד,
ווי וואָלט געווען דער סוף
פֿון אייביקן ראַמאַן.

געליבטע,
דאָס רעד איך איצט צו דיר.
איך וויל אַצינד
צו דיר אַרײַן...
טו עפֿן אַלע זיגלען אויף,
און אַלע ריגלען פֿון דער טיר.

ש.

דער דעמער שטייט
שוין פֿאַרן שוועל,
און וויל צו אים אַרײַן
מיט שקיעה-רויט.
דורך טונקלענדיקע שויבן
פֿון זײַן צעל,
שפּאַנט אדם אינעם שײַן
פֿון ערשטן שטערנדל אַרויס.
ער בענטשט :
די וועלט איז שײַן...
און שעפּשעט שטיל
צו זיך אַליין :
ס'איז שײַן די וועלט,
ניט שעלט די שלאַנג,
ניט שעלט.

ניט שוידער פֿאַר דער שטראַף.
דער בורא האָט אויך זי
באַשאַפֿן אויף זײַן שטייגער.
און ווי דער אָנהויב —
אַזוי וועט זײַן דער סוף.
ניט שעם זיך מיט דער שאַנד
פֿון יענער שעה...
וואָס האָט אין פֿלאַמענדיקן זייגער
פֿון גרויסן-דרויסן-טורעם,
געקלונגען זיבן מאָל...
ווייל אינעם שורש —
אין שויס פֿון ליבע,
איז אויך די תּאוּוה דאָ,
און שטורעמט ווי
אַ זומערדיקער שטורעם.
ניט שעלט די שלאַנג.

ליבע,
דין וועג איז אנהויב,
און ווי דער ערשטער שטערן-שיין.
ביז צו דעם צווייטן פון פארגיין,
איז אונדזער וועג
נאך לאנג.
ניט שעלט די שלאנג.

ת.

אַ גאַט,
דו האָסט אַריין געאַטעמט —
אין דער נשמה פֿון דער „ת“
די תאוה.
ווי קאָן איצט זײַן אָן איר
מיין אהבה?
צי קאָן איך
דעם תּוֹכֵן פֿון מיין תּיקוּן
דען אַנדערש תּוֹפֵס זײַן?
אַז תּחילת
בין איך אין תּהוֹם
פֿון איינזאַמקײט אַריין,
האַסטו מיך אויסגעלייזט
דורך איר,
פֿאַר איר,
מיין חוה.

אַ בּוֹרָא,
באַשעפּער מיננער,
דעם צדיק גיב דיין תּוֹרָה,
דער צנועה לאַז די מוֹרָא,
נאָר מיר פֿאַרשרייב
אין ספֿר פֿון מיין תּיקוֹן —
די תּאוּוה.

מיין ליבע,
דו זיי מיין מאַרגן — און
מיין אַוונטיקע תּפֿילה.
דער קרוג איז פֿול
מיט תּאוּוה-וויין.
לאַמיר קיינמאַל
ניכטער זיין.

דער בוים

דעמערנדיקער בוים

פאר שלמה ביקל
מיט ליבשאפט, 1966

א.

באלד הער איך שוין
מיין אייגן לשון קוים.
נאך רעד איך רוישנדיק,
און ס'זינגט פון מיר אַרויס
דער אומר-בוים.
איך פרוו די קרוין —
פון צווייגן אויסגעשטערנטע,
אין דעם צעבלי צו צאמען...
אין מורא
כיוועל זיך אליין פאַרזאמען.
די צווייגן אָבער וואַקסן —
צעוואַקסן זיך
אין דעם העט-העט פון רוים.
נאָר מיניע וואַרצלען —
עקשנות'דיק אין אָנהויב,
ווי אַמאָל אין בוקאַווינער ערד,
דערגראָבן זיך,
צעוואַקסן זיך,

אַלץ טיפֿער אין דער ערד;
נאָר זיי פֿאַרוואַרצלען מיד
און האַלטן מיד אין צוים.
אַט דאָס בין איך —
אַ דעמערנדיקער בוים.

.ב.

ווהיין?

האָב איד געפֿרעגט מיין בוים,

ווי זיך אַליין.

כ'געדענק

ווי דעמאָלט,

די רגע היינט...

איד בין געשטאַנען ציטערנדיק,

געפרוּוט דעם זין פֿאַרשטיין.

דער בוים אין מיר

איז נאָך געשטאַנען אָנהויב-גריין.

דורך שויבן

פֿון בלעטערנדיקן בליק,

האָב איד דערזען

אַ ווייטן און געדיכטן וואַלד,

און דו ביסט אין דער ריי

אַ טייל פֿון וואַלד געווען.

די מורא האָט אין מיר

שוין ניט גערוט —

אַז יענע צווייגן-וועלט
איז שטערן-ווייט,
און אַז דער וועג איז פֿרעמד,
פֿאַרוואַקסן און פֿאַרשטעלט.
האַב איך פֿאַרוואַרצלט זיך
אין בלויע לאַנען.
היינט בענטש איך דיך,
אַ בויס פֿון יענעם וואַלד,
וואָס האַסט דעם יונגן בויס
אין מיר פֿאַרשטאַנען.

לייוויק - בוים

א.

ארויס-געשפראַצט צום ליכט פֿון דינע הענט,
אַ פֿאַלמענבוים אין זכות פֿון דיר ה. לייוויק.
איז ער אַן אַנזאָג אַז דיין דור איז אייביק,
צי וואַקסט דאָ אַ לעגענדע צווישן ווענט?!

די סטעליע בלויט אין סאַמע אינעווייניק
פֿון הויז. דיין אויג האָט אויך די זון דערקענט.
צי איז עס יענער דערנער-קוסט וואָס ברענט?
דיין פֿאַלק, דיין דור, און דו - אַ, דריימאַל הייליק.

דו שטייסט פֿאַר מיר און רעדסט צו מיר ווי תמיד.
דער פֿאַלמענבוים אַנטפלעקט דיך אויף זיין שפראַך.
די גרינע בלעטער און מיין בלויער אומעט

צעשפרייטן די צוואה ווי אַ דאָך...

איך זאָל די וואַרצלען היטן אין דער וואַר.
דיין בוים זאָל וואַקסן שטאַלץ פֿון דור צו דור.

ב.

דיין בוים זאָל וואַקסן שטאַלץ פֿון דורך צו דורך,
האַב איד זיך אָפגעשיידט פֿון יענע וועגן
וואָס פֿירן ניט צו דיר, און כיגיי אַנטקעגן
דיין פֿאַלמע וואָס צעפֿעכערט זיך פֿון יאָר

צו יאָר. איד זוך דעם סוף פֿון איר מקור.
אין דער אַנטפלעקונג קום איד איצט דיך פֿרעגן,
צי איז דאָס אמת אַז אַ שטערן-רעגן
פֿאַלט איצט אויף איר און רופֿט אויס: יהי אור.

צומאַל דערפֿיל איד דיך ווי פֿאַטערשאַפֿט,
ווי כּוואַלט פֿאַרוועבט אין זיך דיין יעדן ציטער.
און ווי אַ בלעטל וואָס גייט אויף... דעם זאַפֿט

צי איד אַרויף אין זיך, און אַ צעבליטער,
ווער איד אַ טייל פֿון גרינעם פֿאַלמען-פֿעכער.
נאָר ווי אַ חלום הייבסטו זיך אויף העכער.

26 אַפּריל 1967

דער שאַטן

A KING WEARS MY YELLOW PATCH

dedicated to the
PEOPLE OF DENMARK

א קיניג טראַגט מיין געלע לאַטע

די טונקלע כמאַרעס
אויף שטאַרבנדיקע הימלען,
האַט מיטאַמאַל
א גאַלדן ליכט צעשפאַלטן.
דאָס פֿאַלק פֿון דענמאַרק,
אין ריי מיט מיר,
ווערט איינס מיט מיר,
און שפּאַנט
אויף וועג און שטעג
פֿון גסיסה-טאַל.
א קיניג טראַגט
מיין געלע לאַטע.
דאָס ליכט פֿון נביא
אין זיינע הענט,
העלט אויף
א קאַנטינענט,
א חרובּו,
אן אַלטן.
און קינד און קייט
דערקענען מיטאַמאַל
די שליאַכן אומעטום.

נאָר ערגעץ שטייט
דער שוואַרצער תליון גרייט,
און רייסט
די לעצטע געטאָ-בלום.
מיט מיר אין ריי
איין מחנה שפּאַנט.
דאָס פּאָלק פֿון דענמאַרק
נעמט אָן מיין האַנט.
אַ קיניג טראַגט
מיין געלע לאַטע,
און ירמיה'ס קול
דערציטערט באַרג און טאַל.
די שליאַכן, ברודער מיין,
זיי פֿירן צו
אַ שוואַרצער וואַנט.
אַ קיניג אַבער שעמט זיך ניט,
און דענמאַרק שעמט זיך ניט...
אַ געלע לאַטע טוט
ער אָן.

דער רויך
פֿון קרעמאַטאַריע-קוימען
דערשטיקט די לופט,
געדיכט
און שוואַרץ.
נאָר דורך די טונקלע וואַלקנס —
אַ גאַלדן ליכט,
אַ קיניג'ס האַרץ.

אַ שיפל פון פאַפיר שפּאַלט איצט דעם ים

ווי פאַר אַ שטורעם
הענגט שווער די לופט אַראָפּ –
אַ גרויער וואַלקן בלייַ.
אַ דושנער ריח טויט
הילט איין דעם שליאַד,
הילט איין די וועגן.
דער אַטעם פֿון אַ מאַסן-קבר
הויכט איצט דער וועלט אַנטקעגן,
און טריפּט אַראָפּ פֿון ס'נייַ.
די פֿוילע לופט
ווערט דושנער נאָד.
פֿון ערגעץ שטראַמט
אַ הייסער ברייַז –
ווי ווייַרעד...
און ס'דוכט זיך מיר
אַז אומזיכטבאַרע גלעקער קלינגען.
די גלעקער קלינגען,
כאַטש ס'איז ניט זונטיק,
נאָר סאַמע מיטן וואָד.

ניט ווייט
א וואלד פֿון סאַסנע-ביימער.
און לעבן וואלד
ביים ראַנד —
א באַרג מיט שוואַרצער ערד.
נאָר פּלוצעם וואַקסט
פֿון מיטן ערד אַרויס
א האַנט,
א מאַדנע בלוס אין וואַר.
דערנעבן וואַקסט ביננאַנד —
א רידל וואַקסט אַרויס,
און ביידע ווערן איינס
אין דעם קאַיאָר.
זיי גראַבן גאָר ניט לאַנג,
און ביין
באַווייזט זיך נאָך אַ ביין,
און שאַרבן שטאַרצט
אַרויס נאָך שאַרבן —
פֿון אונטערן ביינערבאַרג אַרויס.
עס שטייען מיט אַ מאַל
פֿון מאַסן-קבר אויף
די טויטע,
און שטעלן זיך
אין רייען אויס —
מאַרשירנדיקע טויטע.

אַ גוף'ל פֿון אַ קינד
וואָס האָט קיין צײַט געהאַט
אַ גוף צו ווערן,
פֿירט אָן די מחנה גופים
וואָס מערן זיך און מערן.

נאָר אויפֿן שליאָך
וואָס פֿירט אַרײַן אין שטאַט,
שטייט אַ פּאַטרול
פֿון זעלנער אויף דער וואַך...
נאָר קיינער פֿון די וועכטערס
דערקענט די מחנה היינט,
ווייל קיינער זעט
די ביינער גופים ניט,
ווייל קיינער הערט
ניט זייערע טריט.
איד אָבער דאָ,
דערקען זיך באַלד
אין יעדן שפּאַנענדיקן ייד.
ווי ס'צאַנקט
דאָ אויפֿן שוואַרצן בוים,
מיין אומעט-ליד.

— — — — —

די מחנה וואַקסט
און וואַקסט,
נאָר קיינער הערט
דעם אוראַגאַן פֿון טריט —
פֿון אַן אַרמיי,
פֿון זעקס מיליאָנען.
ווי ס'פֿלאַטערן
אין בלויען טאָג אַריין
אַ מחנה ווייסע פֿאַנען :
אַ ווינדל פֿון אַ ניי געבוירן קינד,
אַן אַלטער טלית שוועבט
אין לעצטן וואָרט „שמע",
אַ חופּה-קלייד
צעכליפעט זיך אין ווינט...
די פּלה,
האַט ניט דעם טאָג דערלעבט,
און נאָך און נאָך.
סאַראַ פאַראַד —
אַ מאַרש פֿון טויטע גופּים,
דערצו אין סאַמע מיטן וואָך.

נאַר מאַדנע איז צו זען
ווי קיינער קוקט
אַפֿילו זיך ניט אום
צו די מאַרשירנדיקע —
די טויטע פֿון אַרום.
און קיינער הערט
דעם שטומען אויסגעשריי
פֿון וויי,
און פֿון פּראַטעסט.
אַזוי מאַרשירן
די אומגעבעטענע אַדאַ —
די זעקס מיליאָנען געסט.
צוויי פֿרומע נאַנעס
פֿאַרהילט אין שוואַרץ,
פֿאַרקוקן, צלמען זיך באַלד,
ווייל פֿרום איז זייער האַרץ,
און גייען ווייטער.
די אַלטע קוקן גיך אַוועק,
ווי ס'וואַלט אַ ווירבל זיי
אַוועק-געריסן —
זיי ווילן מער ניט זען,
עס פּלאַגט זיי דאָס געוויסן.

און מאמעס לאָזן קינדער ניט
אַרויס אין גאַס,
זיי זאָלן קיין מאָל פֿרעגן:
דעם זין
פֿון משוגעת.

ס'איז מאַדנע דאָ צו זען,
אַז כאַטש דאָס לאַנד
איז אַלץ אַרומגעצאַמט
מיט שטעכלדראַט,
און ס'לויערט אומעטום
דער שאַטן-שד פֿון טויט,
אין יעדן דאָרף,
אין יעדער שטאָט...
צעקלינגען זיך
די חגא-גלעקער הויך.
צי קלינגען זיי
ווייל יענער קוימען שווינגט,
און לאַזט מער ניט אַרויס
אַ שוואַרצן, דושנעם רויך?

צי קלינגען זיי
ווייל ס'שטייען פוסט
די שוואַרצע ווענט ?
ווייל אויפן שטעכלדראַט
דערזעט מען ניט
צוויי צאָנקענדיקע הענט ?

נאָר קיינער דאָ
דערקענט די מחנה היינט,
און קיינער זעט
די ביינער-גופים ניט,
און קיינער הערט
ניט זייער טריט.
נאָר איך דערקען זיך באַלד
אין יעדן שפּאַנענדיקן ייד.
ווי ס'ציטערט
דאָ אויפן גרויען בוים,
מיין צווייפּל-ליד.

אַ מאַדנער רעש —
מאַרשירנדיקע טויטע גופים,
וואָס גלייכן אויס זיך אויפֿן שליאַך —
ווי אויף אַן אַלטן פאַרמעט
פֿאַרגעסענע צרופֿים.
עס וואַקסט און וואַקסט
אומענדלעך דער פאַראַד.
נאָר ס'דוכט זיך,
אַז ניט די טויטע גייערס,
נאָר די וואָס קוקן איצט אַוועק,
אַז זיי גאָר בלאַנקען נע-ונד.

ס'פֿאַרוואַנדלען מיט אַ מאַל זיך
דער שליאַך,
די שטאַט,
דער בולעוואַר.
אַ האַפֿנשטאַט גייט אויף,
און ס'וואַלט אַ ווייטער ים
אַרויס פֿון אַפֿגרונט טויט —
פֿון כּוואַליע-אַפֿגרונט צער.
דער ים צערוישט זיך מיטאַמאַל,
און רודערט אויף אַן אוראַגאַן.

און וואל נאך וואל,
א כוואל' און נאך א כוואל',
דער ים זינגט אויס
מיט כוואליענדיקן ניגון
דאָס ליד פֿון פֿאַרטיזאַן.

און זעט,
עס קומען נייע גייערס אָן
פֿון אומעטום.
פֿון לאַגערס קומען אָן,
פֿון שטעטלעך חרובע,
צעשטערטע שטעט,
און פֿון פֿאַרוואַרפֿנסטן העט-העט —
די אויסגעלייזטע פֿון קאַצעט.
ווי ס'בלויט די פֿרייד
פֿון פֿרייהייט איבער זיי.

דאָס חופּה-קלייד —
פֿון קינ'ס הענט
געשענדט, —
דאָס ווינדעלע
פֿון ניי-געבוירן קינד,

און דער פֿאַרשוועכטער טלית,
זיי פֿלאַטערן אין ווינט :
איין ווייסע בלויע פֿאַן.

אין אויסגעבענקטן האַפֿן שטייט
די מחנה איצט און זעט
צום ערשטן מאָל אַ שיף —
און סאַראַ ווונדער...
אַ שיפֿל פֿון פּאַפּיר.

און קינד און קייט
טוט זיך אַ לאַז,
און ס'שיפֿל טוט זיך באַלד אַ ריר...
לאַזט זיך מיט אימפעט גאַר אַרויס
אויף כּוואַילעס פֿונעם ווייטן ים —
עקשנות אָן אַ שיעור.

נאָר ערגעץ אויפֿן וועג,
ביים ברעג פֿון אַלטן גריכנלאַנד
שטייט ווער ?
צי איז עס ניט
דער אַלטער,
דער זינגער-העלד האַמער ?

ער שטייט ביים ברעג
און חידושט זיך :
אַ שיפֿל פֿון פּאַפּיר
שפּאַלט איצט דעם ים.

און ער —
דער דיכטער פֿון אַלימפּ,
פֿאַרחידושט זיך אַלץ מער,
ווי אינעם ליכט
פֿון נייעם ווונדער,
פֿאַרלעשט זיין ספֿר זיך —
זיין אַדיסיי.

קאַן זיין,
אַז פּונקט ווי איד,
דערפֿילט אַצינד
אויך ער,
די אייביקייט אין ייד —
און אויפֿן מאַסטבוים פֿון מיין שיף,
די האַפּענונג —
מיין ליד.

1966

עליה

ביים שוועל פון אנהויב

ווי ווייט ס'איז שוין דער זילבערטייך לאַ פּלאַטאַ,
און ווייט איז אויך דאָס לאַנד פֿון גאַלד און שטאַל.
דאָ גיסן זיך אַריין אין שמאַלן ירדן,
די ווייטע, ברייטע טייכן פֿון אַמאַל.

ווי אַלט ס'איז דער אַמבו אין ווייטער פּאַמפּאַ,
און אַלט איז אויך די ווערבע לעבן פּרוט, און ווייט.
דער איילבערט אין גליל שטייט איינגעקאַרטשעט,
און וויל ניט וויסן ווי מען מעסט די צייט.

געליבטע מיינע פֿון דער ווייטער פּאַמפּאַ,
ביים שוועל פֿון אנהויב שטייט אַ ניי געצעלט.
דורך דינע אויגן גיסן זיך אין ירדן,
די ווייטע טייכן פֿון אַן אַלטער וועלט.

אין אַ קאַיאָר פֿון טוי און טל

די ציטער-לעמעלעך פֿון אומרו,
און שאָף פֿון וואַנדער, האַסטו שוין
דערפֿירט צום קוואַל פֿון אלע קוואַלן.
דיין „קאָווע“-היטל צירט דיך ווי אַ קרוין.

ביים ברונעם, פֿאַסטוכער פֿון נעכטן,
פֿון לאַנקעס אין דער ווייַט, פֿון אומעטום...
דו האַרכסט ווי ליפֿן און לשונות
פֿאַרמישן זיך און ווערן וואַנדער-שטום.

אויך דו ביסט צו דעם קוואַל געקומען,
אַ מיידער, אויך די שעעפֿלעך ווי מיד.
איצט ווייַזט דיר מיט צוויי ברענענדיקע אויגן,
אַ סאַברע-מויד דעם קוואַל, מקור פֿון ליד.

בייג זיך אַראָפּ צום קלאָרן וואַסער.
לאַז אויך די לעמער טרינקען פֿונעם קוואַל.
דאָ ווערסטו פֿאַסטוך נאָך אַ מאַל געבוירן,
ביים קוואַל, אין אַ קאַיאָר פֿון טוי און טל.

מיין אויסגעחלומטער גארטן

פֿונעם זאַמדיקן דאָ
ביזן שטיינערנעם דאָרטן,
נעמען שליאַכן
דיך אָן ביי דער האַנט,
און זיי פֿירן דיד ווייטער,
אַלץ ווייטער,
צום אויסגעחלומטן גאָרטן.
אויף אַ בערגל מיט זאַמד
קרייט אַ זוניקער טאָג —
ווי אַ האָן אויפֿן פֿלויט.
ער לייגט אויס דעם דעמער,
צעשפּרייט אים
אויף אַלץ אין אַרום
מיט קופּער און גאָלד,
מיט פֿאַרזשאַווערטן רויט.
ס'לייגט די זון אויס
די שקיעה.
אויפֿן זאַמדיקן דאָ,
אויפֿן שטיינערנעם דאָרטן,
און מיין אויסגעחלומטן
גאָרטן.

דאָס ברויט וואָס מיר עסן

ס'קאָן זײַן, אַז
דאָס ברויט וואָס מיר עסן,
וועסטו קיינמאָל ניט,
קיינמאָל ניט וועלן פֿאַרגעסן.
וועסט דערפֿילן צומאָל
אינעם ברויט
אַזאַ ערדיקן טעם —
און אַ קערנדל זאַמד
וועט פֿאַרפלאַנטערט
גאָר ווערן
אַצווישן די צײַן,
און וועט נאָך חלילה
דיין חלום צעשטערן.
זאַלסטו וויסן,
אַז אין קערנדל זאַמד
ליגט פֿאַרבאָרגן
דער סוד,
און יסוד פֿון דיין וועג.

איך ווייס און איך פֿיל
ווי דו שרעקסט זיך
ביים שוועל פֿון פֿרימאָרגן...
דאָס זאַמדיקע ברויט
זאַל דיך אָבער דערמאַנען,
אַז דאָס איז דער וועג
פֿון דיין פֿאַלק,
אַז ערגעץ ביים שיידוועג,
האַב איך אין מיין תּפֿילה
דיין ציטער פֿאַרשטאַנען.

דוינע פון עולה

כ'האָב פֿאַרלאָזט דאָס לאַנד ביים פרוט,
און ביים האָדסן ניט גערוט.
ביי די ברעגן פֿון סוכנות
הענג איך אויף די האַרפֿן מיניע,
אויף די ווערבעס „סבלנות“.

כ'טרינק דיך גורל-וויין פֿון פֿלאַש,
אַלטער נעכטן — שטויב און אַש...
מיט אַ „תעודה“ אין טאַש —
בלוי ווי אונדזער נייער הימל,
בין איך אָן „עולה חדש“.

שטיי איך שעה'ן אין דער ריי,
צען אַ זייגער טרינקט מען טיי.
הפֿקר-פעטרושקע טוט וויי.
ס'איז אים אויך ניט גרינג דעם ברודער...
פונקט ווי דו געווען, פֿאַרשטיי.

טראַכט איך, מענטש איז מענטש, און כ'זאָג,
לייג דיין גורל אויף דער וואַג,
און דיין בינטל פֿלאַג און קלאַג
וואַרף פֿון דיר, און הער אויף זאָרגן,
מאָרגן בלויט אַ נייער טאַג.

נעם איך זיך צונויף און כ'גיי,
שטעל זיך ווידער אין דער ריי.
הענט האָב איך און טאַקע צוויי,
און איך פֿיל די פֿרייד פֿון בויען —
פֿון קאַיאָר ביים ערשטן קריי.

כ'האַב פֿאַרלאָזט דאָס לאַנד ביים פרוט,
און ביים האַדסן ניט גערוט.
ביידע וועגן פֿון סוכנות
פֿירן דאָך צו אונדזער ירדן —
האַפֿענונג און פֿרייד און מוט.

אין שפיגל

איד קוק זיך אָן
אין שפיגל פֿון אַ לאַנגן פּלאַנטער,
און איד דערזע
אַ מענטש וואָס לויטן קאַפּ
מיט ווילדע זילבערדיקע האַר,
איז ער מיר עפעס יאָ באַקאַנט.
איד קוק אַרײַן,
באַטראַכט דעם צווייטן נאַענטער,
און שוין פֿליט מיר אַנטקעגן
אַ ציטערדיקע האַנט.
וויל איד אין פֿלי
דער האַנט אַנטקעגן קומען,
נאָר דער קרישטאַל
פֿון שפיגל,
מיט אַ געוויין פֿון גלאַז,
האַט מיך פֿון צווייטן,
ווי מיט געוואַלט
אָוועק-גענומען.

פֿאַר מיר אין שפיגל,
שטייט ער —
דער וואָגלער פֿריד,
און וויל אַרײַן.
נאָר דורכן גלאַז
שטייט ער —
שטיי איך —
אַ נײַער דאָ,
אַ שפּאַגל-נײַער ייד.
פֿאַרבעט איך אים
צו מיר אַרײַן,
לאַזט אים דער שפיגל
פֿון יענע יאָרן,
מיט מיר ניט אין און איינער זײַן.
בויג איך
אין צער מײַן קאַפּ...
אין שפיגל לאַזט
אים יענער אויך אַראָפּ.

די נאַכט
פֿאַלט ווידער צו,
און לעשט
פֿון שפיגל אויס
דעם צאַנקענדיקן שיין.
לבנה,
די בלאַנדע דינסטמויד,
לאַזט אים
צו מיר אין גוף אַרײַן.
און ער,
און איד,
דערקענען זיך
אין בלויקייט פֿון דער שעה
און רו.

דיאַלאָג מיט זיך אַליין

יעדן טאָג,
פֿיר איך מיט זיך אַליין
אַ שטילן דיאַלאָג,
צי זאָל איך נעמען אין דער האַנט
די פען,
און זיך אין שפיגל
פֿון מיין אייגן ליד
דערזען —
צי זאָל איך צו מיין איינזאַמקייט
צוריק גיין גאָר,
און זיך אַליין
דערקענען שפּאַנענדיק —
דעם קאַפּ אין הימל,
די פֿיס אין וואַר !!

וואָס פּלוצעם איז געשען
פֿון מיר
און פֿון מיין פען ?
אַז לעצטנס וואַרט אויף מיר
אין גאָרטן,
די ערד —
די דאָרשטיקע,

די ערד
וואָס וואָרט,
איך זאָל זי גראָבן,
צערטלען,
גלעטן,
דערפֿרישן און באַגיסן —
און ווי אַ פֿרוי אין אייפֿערזוכט,
ווייל זי פֿון מײַנע לידערייַען,
פֿון מײַנע מוזעס גאַרניט וויסן.
איך זאָל
נאָר גראָבן, מאַנט זי,
גראָבן, גראָבן.
די ערד
ווייל מיך
אין גאַנצן האַבן.

ערשטע רויזן

אין ערשטן בלי פֿונעם פֿרימאָרגן,
דערפֿילסטו מיטאַמאָל,
צומאָל,
אַ ווּנדערלעכע פֿרייד —
נצחון.
איצט אין דער סאַמע פֿרי,
האַסטו
זיך צו אַ קיניגרייך
דערשלאָגן.
דאָ אויף דער ערד,
ביים אָנהויב טאָגן,
האַסטו דיין חלום-וואָר-געצעלט,
פֿון סאַמע ווּנדער אויפֿגעשטעלט.
די אומרו-פֿליפֿערד,
האַט ווער, צו אַ וואָגן —
אַ מלכות'דיקן איינגעשפּאַנט.
נאָר דו,
דער האַר
פֿון אַזאַ קיניגרייך,
שטייסט אין אַ זייט,
אין פּראָסטע אַרבעט-הויזן.

אין גארטן ווארטן ריסקאל,
די לאפעטע
און גראבליע —
ווי שטאלצע גענעראלן.
און סינעמט
אַ יונגער מאָרגן אָפּ
אַ שטאַלצער דעם פאַראַד,
פֿון דײַנע ערשטע,
ערשט אויפֿגעבליטע רויזן.

דער גאַרטן

לוסיאן

כ'געדענק דיך גוט
מיין ערשטער גאָרטן,
ווי כ'פלעג מיט מיניע אויגן
חלומות פֿלאַנצן
אין בייטן פֿונעם אָנהויב —
אַרום אַ פּאַלאַץ,
פֿון דאָמינאַס
און קאָרטן.
כ'געדענק דעם פּאַלאַץ
אין גאָרטן צווישן שטערן.
ביים מינדסטן אָנריר
פֿון שפּילעוודיקע פֿינגער,
פֿלעג זיך דער טורעם מיטאַמאַל
צעפֿאַלן,
און אַלץ פֿלעג נעלם ווערן.
היינט גראָבן מיניע הענט
אין היימיש-שוואַרצער ערד,
ביז כ'ווער אַליין
פֿאַרוואַרצלט אין די בייטן
פֿון ריינסטער וואַר,
אין גאָרטן...
און קינדער בויען ווייטער
פּאַלאַצן פֿון חלומות,
און פֿאַלנדיקע קאָרטן.

גאַרטן פון אייביק און אַנדערש

אַנטפלעק זיך גאַרטן,
איך האָב דיך אויסגעחלומט
אין מיטן פֿון מיין וואַנדער,
דו זאַלסט מיין אָנהויב זיין
אין אַנדערשקייט.
איך אָטעם איין אַצינד
די קוים-קוים ריחות פֿון אַלעאַנדער,
און גיי אַ רגע אויף
אין דער אַרומיקער אַלעאַנדערשקייט.
דעם אַלטן איילבערט-בוים
וואָס שטייט אָן איינגעזונקענער,
אַליין,
ווי'ר וואָלט אַריינגעטראַכט זיך
אין אַסיען פֿון פֿאַרגיין —
נעם איך מיט מינע אויגן
ווי אָן אייגענעם אַרום.
אַפֿילו
פֿאַר יענעם קוסט ביים פלויט,

וואָס שטייט ווי איבעריק,
האַב איד אַן אָרט
אין אַט דעם אומעטום.
און זע,
מיין אויסטערלישער גאַרטן,
איד וויל דעם אויפֿרייר
אין זיך אַליין פֿאַרשטיין.
איד אַקער זיך אַריין
אין דיר —
מיין אָנהאַלט און אמונה.
כװיל גובר זיין
די איינזאַמקייט
פֿון איין,
די אומרו,
אַ אייביק
אַנדערש
גאַרטן.

גאַרטן אין בלוי און באַגינען

עס בעט אויף באַלד
דער גאַרטן מיך
פֿון זינט באַגינען,
איך זאָל אַ מעשה'לע פֿאַרשפינען —
די בענקשאַפֿט-בייטן
אין פֿרי-באַגעגעניש פֿון טאַג —
באַרירן און באַגיסן,
און לאַזן זיי
אין בילדער פֿון חלומות,
אין גאַנצן בלוי צערינען.
וואָס איז פֿון דיר געוואָרן?
פֿרעגט מיך דער גאַרטן,
און בעט:
באַפֿריי זיך פֿונעם עול —
דעם באַרג
וואָס דו האַסט אויפֿגעלאָדן —
און זיך אַליין באַלאָדן
מיט ברוכוואַרג פֿון די יאָרן.

אָ בלויער גאַרטן,
איך האָב דיין רוף באַנומען,
זיך איינגעבלומט
אין דינע בלומען ;
איך בייט זיך אין
אין אַלע דינע בייטן,
אַז דעם באַשעפֿערס רו
זאָל זיך אויף מיר צעשפּרייטן.
איך וויל דיך גאַרטן
באַנעמען,
באַפֿלאַנצן און באַזינגען דיך,
און מיט אַ ברכה
ביז יענעם ברעג
באַגלייטן.
אָ גאַרטן בלויער.

גאַרטן פון גלעזערנע גלעקלעך

דער גאַרטן גרינט
צומאַל אַרויך
פֿון פּלל —
און גרינט
ווי טונקל-גרינע גאַל.
אַ גראַבער בוים
שטייט גאווה'דיק,
און גוידערט זיך —
נאָר ווי אַ גאַנשער.
די ערד איז גליטשעדיק,
און יעדער סימן ווילדגראַז,
און יעדעס בלעטל גראַז,
צעשטעכן דיר דיין בליק
ווי שטיקלעך גלאַז.
עס גריזשעט זיך אין האַרץ,
ווייל יעדער טראַט
אין גאַרטן-לאַן,

גרילצט אָפּ
און גרוילט דיך שפּאַן נאָך שפּאַן.
עס קרישלט זיך
די גוטע ערד —
אַ שפיגל אונטער דיַינע טריט.
און דו
דער גערטנער פֿילסט,
אַז דו ביסט אויך
פֿון גלאַז,
און דויערסט ניט,
און ס'איז קיין אויסוועג ניט פֿאַראַן.
אַ גאַט,
דו האַסט דעם גאַרטן-דאַך —
דעם גרויסן הימל,
געשאַפֿן אַזוי העל.
איצט פֿאַרבט מען אים
מיט גשמיות'דיקן גרעל.
דיין גאַרטן, גאַט,

וואָס זאָל דיין גנאָד
באווייזן,
האַט זיך ווי גלאַז
צעשפּאַלטן,
ביים אַנריר פֿון
דעם גראַבנדיקן אייזן.
גיב פּוּח מיר,
אַ גאַט,
איך זאָל אין לעצטן בוים —
וואָס הייבט זיך ווי אַ טורעם אויף,
די גלעקעלעך פֿון גלאַז
צעקלינגען.
איך זאָל דיין ליד
פֿון גאַרטן זינגען.

גאַרטן פון דערנער

איך דאַנק דיר, דרד-ווינזער,
וואָס אינעם גאַרטן דאָ,
לאַזטו מיך זיין
אַ גערטנער פֿון מיין דור.
איך דאַנק
דיר מיין דערהויבנסטער,
וואָס דו דערפֿירסט
מיך שעה נאָך שעה —
אַנטפלעקסט פֿאַר מיר
אויף דערנערדיקן וועג
פֿון וואַנדער און פֿון דמיון,
דעם דאָזיגן, דאַרטן,
פֿון גרויסן דרויסן-גאַרטן.
איך דאַנק דיר
אַפֿילו
פֿאַר יעדן דראַבנעם דאַרן...
פֿאַר דעם וואָס איך
בין אויף מיין וועג
געוואָרן.

וואָס איז מיר דען
אין דראַנג פֿון גיין —
געבליבן,
אויב ניט די דאָליע,
אַ דאַרשטיקער ביז צו דעם דנאַ —
דערגיין,
פֿאַרגיין.
דערוויל
הייסט מיר דאָ,
אין גאַרטן פֿון די דערנער גראַבן,
דערגראַבן,
און ראוי זיין
אַ יעדן דאַרן.

גאַרטן פון היים און המשך

מיין האַר,
האַסט מיר געהייסן
דיין גאַרטן היטן,
האַב איך דאָס הקדש-אומקרויט
פֿון אַלע בייטן,
ווי פֿון מיין האַרץ
אַרויסגעריסן.

אין צייכן
פֿון דיין הספּמה,
האַב איך אין המשך-גאַרטן
זיך מיט התלהבות
אינגעפֿלאַנצט אין מיטן,
צו וואַקסן דאָ,
מיט אַלץ וואָס וואַקסט
אין שטיינערדיקער ערד
פֿון היינט און הי.
אַפֿילו יענע הויכע הימלען,
האַב איך
פֿאַר האַריזאָנטן היימישע

פֿאַרביטן.
אַ נײַער טאָג
האַט אויפֿגעהעלט
בײַם ערשטן קריי פֿון האָן,
און האַט אַ היטל ליכט
מיר צו דער אַרבעט אָנגעטאָן.
דיין גאַרטן, האַר,
איז ווי דער אָנהויב, אַלט
און הייליק.
איך דאַנק דיר,
האַסט מיר געהייסן
דיין גערטנער זײַן.
און אויב די ערד
איז מינדבר-הייס,
און האַרט, און האַמעטנע,
איך דאַנק דיר אויך דערפֿאַר,
מײַן האַר.

גאַרטן פון ווערטער

ווי ווונדערלעך...
דער גאַרטן דאָ
איז ווי אַ וואַלד
פֿון ווערנדיקע ווערטער.
איין וואָרט וואַקסט ערגעץ-ווי
אַרויס פֿון צווייטן וואָרט,
און ווערט פֿאַרוואַנדלט אויפֿן אָרט...
ווי ס'וואַלט זיך ואו מיט ואו
ווי וואָר מיט וויזיע דאָ
צונויפֿגעפֿאַרט.
און וויל איז גערטנער דיר,
אין ווונדער-גאַרטן פֿון דינן ליד.
אין ווערטער-וואַלד,
פֿאַרוואַגלסטו ניט מער
אין וואַכעדיקן פּלאַנטער,
און אין ווירוואַר
פֿון ווי און ווער.

דאָ וויל זיך עס אַליין
אין ציטער פֿונעם ווערן,
דאָס וואַקסן פֿון די ואוין
אין שויס פֿון בייט דערהערן —
און אויף דער המשך-וואַג
פֿון ווייטער,
די וועגן דינע וועגן.
און אויב דיין גאַרטן ווערט
אין וועסנע פֿון דער צייט,
פֿון ווינט און וואַלקן אויפֿגעווירבלט,
געדענק...
דאָס ווערק
אין גאַרטן וואַרט.
עס וואַרט אויף דיר.
ביז ווייסן ווינטער —
איז ווייטער נאָך
פֿון ווייט.

גאַרטן פון זכרונות

ווען ס'הייבט די זון
פֿון דיר זיך אָפּצוזונדערן,
און זינקט און זינקט
פֿון זעניט,
אַנטקעגן איר פֿאַרנאַכט,
בלייבסטו אַ רגע שטיין
פֿאַרטראַכט,
און אין פֿאַרווינדערן.
אין גאַרטן פֿון זכרונות,
צעבליען זיך די זעוונגען
אין זאַפֿטיק גרינעם טאַל
פֿון זיין,
און פֿון אַמאַל.
דו האָסט פֿאַרזייט די זריעה
אין זומערדיקע בייטן פֿון געדענקען,
ווי דו זייסט איצט אין גאַרטן,
דאָס רויט פֿון זונפֿאַרגאַנג —
ביז ס'וועט די נאַכט
מיט זילבער-כוואַליעס

אַ יעדן זכר
פֿון שקיעה-גאַלד פֿאַרשווענקען.
עס זינגט און קלינגט
דער זייגער אויס
די שעה'ן זיבן מאָל.
אין גאַרטן פֿון זכרון,
פֿאַרוויגן דיך זכרונות,
וואָס זיינען גובר איצט
די זיגלען אינעם זכות
פֿון דינע יאָרן,
און זאַרגלאַז שפּאַנסטו דאָ
אַ באַרוועסער אַרום,
און זאַגסט און זינגסט —
ס'איז גוט אַזוי,
געדענקען,
און זוכה זיין דעם וועג,
פֿון בלום צו בלום.

גאַרטן פון חלומות

אין גאַרטן פֿון חלומות
גייט אויף
ראש חודש חידוש.
פֿון סאַמע ערגעץ-ווי אַרויס,
וואַקסט פּלוצעם אינעם סאַד
אַ חדווה-בוים
אין גאַרטן אויס.
דערפֿילסטו מיטאַמאַל
ווי דו וואַלסט איצט
אַ חלק —
אַ צווייג געוואָרן אינעם וואַקסן.
די ערד אַנטפלעקט
ווי חוה
די ווונדערס פֿון איר שויס,
און ער,
דער גאַרטן —
צעבליט, פֿאַרדעקט
די לענדן אירע
מיט שפּראַצונגען און קווייטן.

און סאַראַ חידוש...
אַפֿילו דאַרט,
אין ווייטן רויטן ערגעץ —
אין לאַנד פֿון חשד און חושד,
גייט אויף אַ חלום.
אַ גערטנער,
דו האַסט פֿאַרזייט
מיט חבת-ציון אַלע בייטן.
אין אויפֿבלי פֿונעם חומש-אַלטן גאַרטן,
וועסטו זיך באַלד
מיט דינע נייע איינגעוואַרצלטע,
צום יום-טוב
פֿון אונדזער גאַרטן גרייטן.

גאַרטן פון טרעפ אין טאַל

ס'וועט קומען יענער טאַג,
דער טרויבן-רייפסטער
פֿון אַלע טעג.
צום גאַרטן פֿון די טרעפּ,
וועט זיך דער טראַקט
פֿאַרוואַנדלען אין
אַ שטעג,
און טרעפּנווייז
אַרויף,
אַראַפּ...
וועסטו אין ריטם פֿון דיין טראַט,
און טראַפּ,
ביים גאַרטן-טויער בלייבן שטיין,
און זיך פֿאַרטראַכטן.
די שקיעה טרינקט
דעם טעמנעם וויין
פֿון די פֿאַרנאַכטן.

וועסט אויסטאָן יענע טאַגע
פֿון אַלע טעות'ן.
ניט שוואַרצע טרויער-טולפֿן
צעבלען זיך אַדאַ.
אין טעלערס בלומען-בייטן
אַנטפלעקן זיך
די ליליעס פֿונעם טאַל,
ווי טעפּיכער פֿון קווייטן.
זיי נידערן
אויף טויזנט טרעפּ,
אויף טויזנטער טעראַסן...
און טרייסט,
און טרוים...
זיי וועלן טוליען זיך
צו דינע טריט.
וועסט ווערן
אַ טייל
אין זייער מיט.
אַ בשמים'דיקער ריח

פֿון קריכנדיקן טימיאַן
אין צווישן פֿון די שטיינער,
וועט דיך
ווי אויף אַ וואַלקן טראַגן...
אַריבער יעדן צאַם
פֿון טרחה-פֿלויט.
אין גאַרטן פֿון די טרעפּ,
וועסטו באַגעגענען
דעם טויט.

גאַרטן פון ירושה

אַדאַ,

אין יונגן גאַרטן,

צעוואַקסן זיך

אין דיִינע בייטן,

ווי פֿונעם אלף-בית אַרויס —

די קליינע יודן,

און בלען אויף

ווי אויפֿגעריכטע יידן.

אַדאַ,

אין סאַמע יאַדערע

פֿון גאַרטן —

פֿון יש און פֿון יצירה,

צעוואַקסן שטאַלצע זיך

די קליינע אותיות —

די יודן —

אַפֿילו אינעם זאַמד

פֿון יעמאַלט —

פֿון מדבר'דיקע בייטן.

אַ יונגער בוים
וואָס בויגסט
זיך מיר אַנטקעגן,
איך קום צו דיר
דורך פֿרעמדע יאוש-ימען,
דורך שטורעמס פֿון יסורים,
און שטיינערדיקע וועגן.
איך האָב געבענקט,
זיך דאָ
מיט דיר צוזאַמען
צום יום-טוב פֿון ירושה,
צום יובל פֿון קדושה,
מיט יראה,
זיך צו באַניונג גרייטן.

גאַרטן פון כישוף

אין פסל'דיקע טעג
כאַפט זיך
מיין גאַרטן אויף,
צומאַל פ'אור הבוקר —
פֿון כמאַרענעם אַנטדרעמלט ווערן.
אַזוי איז היינט
מיין גאַרטן אויך
פֿון כאַאַס-דרימל אויפֿגעשטאַנען.
די כריזאַנטעמען,
די פל'ערליי קאַלירן
מיט פישופֿ'דיקע נעמען,
צעבליען זיך אַצינד
אין האַרבסטיקן פֿרימאַרגן,
ווי יענע בלייכע
און נעלם-ווערנדיקע שטערן —
אין דאַרטן-גאַרטן
פֿון פביכול'ס הימל-לאַנען.

מיין גאַרטן אַבער גייט
ערשט איצט
ווי אין אַ צײַט
פֿון פּישוף אויף.
איך גיי אַרום
אַ גערטנער דאָ —
פֿון פּלומרשט,
און קלויב די רגעס
פֿון אַט דעם ווּונדער —
ווי גאַט קלויבט אויבן
לבנות איצט צונויף.
דער טויער עפֿנט זיך,
אַ גייער פֿון דער ווייטנס
קומט איצט אַריין,
און טרינקט
אַ פֿוס מיט מיר,
פֿון פּסלוידיקן פּישוף-וויין.

גאַרטן פון ליד

דאָ איז אַ גאַרטן,
אין לאַנד
פֿון חלום און פֿון ליד.
גאַר אַלטע ביימער צוימען אים אַרום —
פֿון לויטערסטער לעגענדע.
דאָס לעבן גייט
דאָ אויף,
און לייגט פֿאַר דינע טריט
די לאַנדשאַפֿט אויס —
פֿון ליכט און פֿריד,
און רייסט דיך אינעם אימפעט מיט.
דו גייסט ניט,
ניין, דו לויפֿסט,
און ס'לויפֿט פֿאַרויס
דיר אַזאַ ליבשאַפֿט...
און דו דערפֿילסט
דאָ אין דער ערד,
אין זאַמד און שטיין,
אַ לשון קודש —

דאָס ליד פֿון יעדן באַרג,
פֿון יעדער לאַנקע, יעדן לאַן.
דער גאַרטן דאָ גייט אויף
אין סאַמע ליד,
און ליד ווערט ליד
אין יעדן בייט —
און ס'איז דאָ אויך
אַ טינד פֿון ליד פֿאַראַן.
און ווילסטו ווערט
דער אויסגעחלומטער אַרום
אַ לאַטוס-גאַרטן...
דער גערטנער לי טאַי פּאַ,
די לוטע אין זיין האַנט,
וואַקסט פּלוצעם אויס
פֿאַר דיר,
פֿון יענעם ווייטן דאַרטן.

גאַרטן פון מאַסקעס און מורא

מאָך אויף
דעם טויער,
און לאָז מיך צו דעם משל צו
פֿון יענער מאַדנער מעשה.
אַ פֿרעמדע מויער
פֿון מאַרמאָר-שטיינער ווייסע,
לאָזט מיך ניט צו מיין גאַרטן צו.
טו עפֿן אויף
דעם טויער.
אין מיטן פֿונעם גאַרטן,
וואַקסט ערגעץ-ווי
אַ גאַר משונה'דיקער בוים —
ווי אַן אַ מאַס
אין רוים,
אַן וואַרצלען...
ווי ניט אַהער און ניט אַהין.
צומאָל באַווייזט ער זיך
ווי אַ מיראַזש,

אין מיטן פֿון אַ מדבר,
צומאַל גאַר —
אַ מענטש
וואָס טראָגט
אַ מאַסקע אויף זײַן פנים אַזש.

דער טויער עפֿנט זיך.
איך מיש זיך ממש אויס
מיט אַלע ביימער.
ווי מאָדנע ס'איז...
אויך זיי דאָ וויגן זיך
ווי אויסגעפּוצטע אין
אַ מאַסקעראַד.
די ערד
איז אונטער מיַינע פֿיס,
ווי ברוּכוואַרג מיסט —
און וואָס איך ריר
מיט מיַינע פֿינגער אָן,

ווערט פֿון באַריר
פֿאַרוויסט.
עס טריפֿט
פֿון אַלע ווינקלען חשד
אַראָפּ אויף מיר.
ווי ס'נעמט אַרום
מיך אַזאַ מאַדנע מוֹראַ.

איצט שטיי איך פֿאַרן בוים,
און דאָס בין איך אַליין.
איך וועק זיך ווי פֿון חלום אויף —
אַ מרה-שחורה.
מיין גאַרטן עפֿנט זיך
פֿאַר מיר
ווי תמיד אַזוי שיין.

גאַרטן פון נס

נגב,

דו נײַער אַלטער גאַרטן,
וואָס נישטערסט זיך אַרויס
פֿון אונטער זאַמד און שטיין,
פֿון אונטער שטויב
און נײַן מאַל נײַן,
און ווערסט פֿאַר מיר נתגלה
אין צײַכן פֿון נבואה —
איך זאָל דעם נס פֿאַרשטיין.

נגב,

נאָר דער וואָס הערט ניט
דײַן מדבר-ניגון,
באַנעמט אויך ניט דײַן ליד
פֿון נײַגעבורט —
די נײַגעבורט פֿון מדבר —
די נײַגעבורט פֿון גאַרטן —
די נײַגעבורט
פֿון נע-ונדײַן ייִד.

נגב,
ווי פארמעט פֿון אַן אַלטן ספֿר,
אין אַלמער פֿונעם נעכטן,
האַסטו געבענקט נאָך אים
דעם נײַעם גערטנער,
ער זאָל זיך אויף דער נחלה
פֿון נײַעם לעבן ריכטן.
צי איז דאָס אמת,
אַ זאָג מיר גאַרטן נגב,
אַז דאָ
וון שטיין
און דערנער האָבן מיר
די פֿיס און הענט,
די נאַקעטע צעריסן —
אַז דאָ
צעבליען זיך
נאַרציסן ?

גאַרטן צווישן ספרים

אַ ספֿר איז אַ גאַרטן.
אַ גאַרטן
אַנטפלעקט זיך צווישן ספרים.
אַן אַלטער ספֿר,
איז ווי אַ סאַד
מיט אַלטע עפֿלביימער,
וואָס ווערן צייטיקער —
אַ סימן,
דער וואָרעם
קען אַלץ ניט גובר זיין
דעם בורא'ס גנאָד.
דער גאַרטן
איז ווי אַ ספֿר פֿול מיט סודות...
ווי סוד גייט אויף
באַלד דאָ באַלד דאָרט.
צומאָל צעבלען זיך
די שורות אין אַ סדר —
געוויקסן —
סאַנעטן.
וויאין גאַרטן,
אין סאַמע מיטן פֿון די בייטן,

אַזוי צעבליט זיך דאָ
אַ בלוס, אַ סױד
וואָס צירט דעם אָרט,
צעבליט זיך אין די סטראַפֿן
צומאַל אַ ווונדער-וואָרט.
סאַראַ פֿרייד,
דער גאַרטן זינגט,
סע זינגט דער ספֿר,
סע זינגט די ערד,
סע זינגט אַ יעדעס וואָרט,
סע זינגט אַ יעדער שטיין.
און וויל איך גראַם-עד
דעם גאַרטן
צוזאַמען מיט דעם סױד
פֿון סמך...
און וועמען ס'גלוסט זיך
אַריין אין גאַרטן,
נאָך איידער ס'קומט דער סוף,
וועט מיך פֿאַרשטיין.

גאַרטן פון עצם און ענטפער

דער גאַרטן דאָ איז דיִינער.

ער גאַרט,

דו זאָלסט פֿון ווייטן ערגעץ,

צום עצם פֿונעם ווערן

עולה זיין —

און דיִינע וואַרצלען איבערפֿלאַנצן.

די טויערן פֿון גאַרטן,

זיי עפֿענען זיך ברייט.

זיי זאָגן עדות —

עס בענקט די ערד

נאָך דיר, און וואַרט,

און גיט זיך דיר

אין גאַנצן.

טו עגבער זיך אַלץ טיפֿער,

אַלץ טיפֿער אין דער ערד אַרײַן.

עמלק שאַרפֿט

נאָך אַלץ די שווערד,

און לויערט פֿאַרן פֿלויט.

דו אָבער גרייטסט
צום יום-טוב זיך
פֿון גאַרטן און עשירות.
זאָל דאָס דער ענטפֿער זײַן.
אַן אַלטער עפּלבוים
באַשירעמט דיך,
און עמעץ טראַגט
אַנטקעגן דיר
פֿון עלטסטן קוואַל,
דעם ערשטן עמער.
ס'איז דינע איצט די ערד.

גאַרטן פון פּאַיאָצן

פּאַעט,

דיין פּאַזע דאָ אין גאַרטן

איז גאַר טשיקאַווע.

שטיל איין דיין פּאַטאַס.

דער שענסטער גאַרטן פֿון פּאַרנאַס,

איז אָפֿן פֿאַרן פּאַלק,

ניט ווי אַמאַל —

אַ פּאַרק

פֿאַר פּוסט און פּאַס,

און פֿאַר דער גאוּוה פֿון אַ פּאַווע.

ווי אין אַ חלום

שפּאַנסטו נאָך אַלץ אַרום,

און פֿילסט אַפֿילו ניט,

אַז דו וואַקסט אין די בייטן

פֿון פּלאַנטער און ווירוואַר —

ווי ס'ווערט

פֿון אַלץ

דאָ פּלוצעם אַ קאַשמאַר —

ווי פֿונעם גאַרטן-אַראַבעסק,
אַנטפלעקט דאָס לעבן זיך
ווי אַ פאַראַדיע —
אַ פאַנאַראַמע
אין אַלע פֿאַרבן פֿון גראַטעסק:
פאַיאַצן, פֿונטשינעלאַס,
פּרצופֿים אין פאַריקן,
אין פאַנטאַלאַנעס און פאַנטאַפֿל...
און דו אַליין —
דער טרויעריקסטער פיעראַ —
דאָס פנים ווייס געפֿודערט —
מאַרסעל מאַרסאַ,
דערשטיקסט אין דיר
דאָס ליד,
און די מעלאַדיע.

גאַרטן פון פליגל און פלאַטער

מיין גאַרטן,
פֿרימאַרגן רופֿסטו מיך אַרויס
אין ערשטן פֿלי און פֿלאַטער
פֿון מינע דמיון-פֿייגל.
ס'פֿליט מיר די פֿרייד
פֿאַרויס,
הייב איך די הענט —
וואָס פֿילן,
און שפּילן זיך
מיט פֿיכטער ערד —
צום הימל אויף.
פֿאַרליבטע פֿינגער
צעשפּרייטן זיך ווי פֿליגל —
פֿאַנטאַזיע-פֿלאַטער.
די אויגן זיינען שוין
דעם שלאָף מוותר,
און צינדן אָן
זיך מיט פֿאַרלאַנגען.

זיי האַלטן מיך פֿאַרפֿישׂפֿטע
געפֿאַנגען.
עס דוכט זיך מיר,
די פֿליפֿערד זינגען אינגעשפֿאַנט,
און אַקערן דיך גאַרטן
אין פֿריעסטן פֿלי.
פֿאַרפֿלאַנץ איך אין די בייטן,
די פֿאַרבן
אין אַלע פֿאַלדן,
אין אַלע קנייטשן פֿון דיין פֿנים —
אין אַלע דינע קאַרבן.
מיין פֿלאַטערנדיקער גאַרטן.

גאַרטן ציון

צעוואַקס זיך צדיק'ל,
צום הימל צי זיך אויס —

אַ בוים

מיט שטאַרקע, ציענדיקע וואַרצלען,

און צוויטנדיקע צווייגן.

דער גאַרטן וווּ מיין חלום

האַט איינגעגראָבן דיך,

אין סאַך

פֿון ציטרין און מאַראַנצן,

און דיך אַרומגעצאַמט

מיט צמחים'דיקע צאַמען —

באַזונטע טייטל-פּאַלמען,

מיט צאַרטע מאַנדל-ביימער,

און צוקער-זיסע פֿייגן —

דער גאַרטן רופֿט,

מיר זאָלן זיך צוזאַמען

אַדאַ פֿאַרפֿלאַנצן.

דער צורר

האַט אונדזערע צדיקים,

מיט צאַרנדיקן גזר
געוואָלט פֿאַרטרייבן
דורך ווילד-וואַלד פֿון די צייטן.
נאָך לויערט ער
ביים צלם פֿון די וועגן.
צדיקים אָבער רייטן
אויף ווייסע פֿערד
דורך יענעם טאָל פֿון צער.
זיי רייטן אונדז אַנטקעגן
צום גאַרטן,
וואָס עפֿנט זיך
פֿון אַלע זייטן.
צעוואַקס זיך צדיק'ל,
און ווער אַ בוים,
צעצווייט און שיינ,
אין גאַרטן פֿון מיין חלום...
דעם צורר'ס צאַרן
זאָל אינעם זכות פֿון דער נבואה,
ווי פינצטערניש פֿאַרגיין.

גאַרטן פון קין און קנאה

ווי וויינט ס'איז נאָך,
ווי וויינט...
כאַטש גאַרטן שטייט ביים קאַנט
פֿון צווייטן, זייט בני זייט.
ווי קרום די וועגן פֿירן דאָ,
ווי קרום,
און קאַלט און פֿרעמד
איז מיר אַדאָ אין קיינעמסלאַנד,
וואָס קאַרבט זיך דורך
דעם וואַלד פֿון קריגערייען.
און כאַטש דער וועג
איז קורצער נאָך פֿון קוראָ,
קרייזט מיך
אַ קייט
פֿון קלעמעניש אַרום,
און ס'יאָגט מיר נאָך
דאָס קול פֿון קנאה — שנאה,
די קללה פֿון מיין ברודער קין.

ווי ווייט ס'איז נאָד,
ווי ווייט,
כאַטש גאַרטן קייטלט זיך
צום צווייטן, זייט בני זייט.
ווי קאַן איך זיין
דיין גערטנער, האַר,
אַז איבער מיר קריכט נאָד
דער קאַלטער שאַטן פֿון קאַשמאַר —
אַז דאַרטן,
אין יענעם גאַרטן שטייט
נאָד אַלץ דער מאַדנער בוים —
אַ קרעמאַטאַריע-קוימען
גאַר אין דער וואַר, —
און יענער קוסט
ביים פלויט פֿון שטעכלדראַט,
שטייט אַלץ נאָד וויסט און פוסט,
און קוקט מיך פוסטער אָן
פֿון יאָר צו יאָר,
און עלנטיק און אַרעם.

ווי קאַן איד דען
אין סאַד
די פֿרוכטן קלויבן,
ווען קינס קינדער טאַנצן ווילד
אַ קנאה-קאַראַהאַד,
אויף מינע קברים.

גאַרטן פון רשעות

אין גאַרטן פֿונעם רשע
צעבלען זיך די רוגז-קווייטן,
און רשעות-אומקרויט שפראַצט אַרויס –
רציחה-קראַפעווע פֿאַרפֿלייצט
די בלומען-בייטן.
רבּונו, רבי מינער,
זאַלסט מיך ניט שטראַפֿן
פֿאַר מינע מוסר-רייד.
צי איז דאָס אויך
אַ רמז פֿון דינן רצון?
ווייל אַלע וועגן
צום גאַרטן,
אַנטפלעקן זיך אין רחבות,
און ריינקייט –
אויך פֿאַרן רשע, אַפֿן.
צי האָט דינן רוח-חיים
פֿון אים זיך אָפּגעשיידט?
ניט מיטן רידל ראַיעט ער
דאָס רעטעניש,

וואָס רוט
באַהאַלטן אין דער ערד.
עס רײסט די רו
פֿון גאַרטן איבער,
זײַן רעש'דיקע שווערד.
כײַטש אַלץ בײַם ראַנד
און קען זיך ניט באַפֿרײען
פֿון מורא פֿאַרן רודף,
און ריר זיך ניט
פֿון רינג אין קײנעמסלאַנד...
ווייל אינעם גאַרטן
צעבליען זיך
דעם רשע'ס קווייטן,
און רויטע רויזן ראַנגלען זיך
מיט אומקרויט אין די בײַטן.

גאַרטן פון שלום

איך שטיי אַצינד
ווי אויפֿן שיידוועג.
איך שעם זיך גאַט
פֿאַר דיר.
די זעלבע שטראַלן
דערפֿרייען,
דער זעלבער שאַטן פֿון די שעה'ן
הילט איין מיט שקיעה אויך
מיין שכן'ס גאַרטן.
שטאַכעטן אַבער,
פֿון שטאַל און שטעכלדראַט,
צעטיילן אונדזער גאַרטן
אין צווייען.
צי זענען מיר דען ניט
פֿון זעלבן שורש,
מיין שאַפֿער און באַשאַפֿער?
איך שטיי אַצינד
ביים שוועל פֿון חלום.
דער גאַרטן שפיגלט זיך

אין שיין פֿון דיין יצירה.
אַ יעדע שפּראַצונג שיילט
אַרויס זיך פֿון דער ערד.
דעם שטילן לשון
פֿון שווינגן,
פֿון שלוה'דיקער שירה,
און שפֿע אויף די צווינגן,
פֿאַרשטיי איד...
און חלום,
אַזוי וועט זיין
דער גאַרטן —
דער גאַרטן פֿאַר די דורות.
אַזוי וועט שפּראַצן
אין שיין פֿון דיין יצירה —
און שכינה,
דער שלום.

גאַרטן פון תיכף און תמיד

מיין בורא,
אַ תמימות'דיקע האָט די תו
זיך פֿון תהום,
פֿון גאַרטן אין אַין-סוף
אַרויסגעשיילט,
און זיך פֿאַרוואַרצלט
אין בייטן פֿון פֿאַרגיין —
צעבליט האָט זיך
די תאוה,
ביים גאַרטן-ראַנד פֿון תיכף.
אין בייטן פֿון באַנניונג,
אין תמיד-גאַרטן
פֿון אַלע דיַנע גערטנער,
אַנטפלעקט האָט זיך
די תורה.
איך שטיי אין מיט פֿון וועג,
און וויל דעם תּוֹכֵן פֿון דער תּוֹ,
אין גאַרטן פֿון דיַן אלף-בית,

מיין בורא,
ווי אַ תלמיד תּוֹפֵס זײַן.
צי וועסטו אויך
מיין תּפִּילה הערן,
און לאַזן מיך אין גאַרטן
פֿון תּיקון,
דעם תּוהו גובר זײַן,
און פֿאַרן סוף
די מורא ?

אינה אלט

הקדמה 6

1. אין גרויסן דרויסן

- 9 צייכענונג פון שמואל כץ
12 איך שועב ארום אָן גראַוויטאַציע

אלף, בית...

- אלף 17
בית 18
גימל 19
דלת 20
הא 21
ואו 22
זיין 23
חית 24
טית 25
יוד 27
כף 29
למד 31
מני 32
נון 34
סמך 35
עין 37
פא 39
פא 41
צדיס 42
קוף 44
ריש 46
שין 48
תו 50

לידער וועגן אומרו צען און אַפּאַלאַע עלף

- א. 53
ב. 54
ג. 56

2. אדם און חוה

59	צייכענונג פון שמואל כץ
61	תאוה, טליענדיקע בענקשאפט
62	א. אין אנהויב
64	ב. בראשית
66	ג. אַ גאַט
68	ד. ביים ברעג פונעם דרויסן
70	ה. הענט צום הימל
73	ו. פון ווילדן וואלד אַרויס
76	ז. דער זעער
79	ח. חצות אין חודש חשון
81	ט. האַרבסט, נאָך טליעט יעדער בוים
84	י. א ים פון ימען
86	כ. אין כמורנע טעג
88	ל. ווו ליבע, דאָרט איז ליכט פאַראַן
90	מ. די מורא קומט צומאָל
93	נ. ווען ס'נידערט אין פאַרנאַכט
96	ס. סאַמע סדרה טאַג
99	ע. ס'איז נאָך ניט פול דער עמער
102	פ. פאַסטוך אדם
105	פ. די „פ“ איז אַן אַ פינטל
108	צ. ניט צאַרענען זאָלסטו...
111	ק. דער קאַסמישער קאַאַרדינאַטאָר
115	ר. דעם בורא'ס רצון
119	ש. ניט שעלט די שלאַנג
122	ת. די תאוה

3. דער בוים

126	דעמענדיקער בוים / א.
128	דעמענדיקער בוים / ב.
130	ליוויק בוים / א.
131	ליוויק בוים / ב.

4. דער שאַטן

135	א. קעניג טראַגט מיין געלע לאַטע
138	א. קיניג טראַגט מיין געלע לאַטע

א. קעניג טראַגט מיין געלע לאַטע

5. עליה

ביים שוועל פון אָנהויב	151
אין אַ קאַיאָר פון טוי און טל	152
מיין אויסגעחלומטער גאַרטן	153
דאָס ברויט וואָס מיר עסן	154
דוינע פון עולה	156
אין שפיגל	158
דיאַלאָג מיט זיך אַליין	161
ערשטע רויוון	163

6. דער גאַרטן

צייכענונג פון שמואל כץ	167
כיגעדענק דיר גוט, מיין ערשטער גאַרטן	169
גאַרטן פון אייביק און אַנדערש	170
גאַרטן פון בלוי און באַגינען	172
גאַרטן פון גלעזערנע גלעקלעך	174
גאַרטן פון דערנער	177
גאַרטן פון היים און המשך	179
גאַרטן פון ווערטער	181
גאַרטן פון זכרונות	183
גאַרטן פון חלומות	185
גאַרטן פון טרעפּ אין טאָל	187
גאַרטן פון ירושה	190
גאַרטן פון כישוף	192
גאַרטן פון ליד	194
גאַרטן פון מאַסקעס און מורא	196
גאַרטן פון נס	199
גאַרטן צווישן ספרים	201
גאַרטן פון עצם און ענטפער	203
גאַרטן פון פּאַיאַצן	205
גאַרטן פון פּליגל און פּלאַטער	207
גאַרטן ציון	209
גאַרטן פון קיז און קנאה	211
גאַרטן פון רשעות	214
גאַרטן פון שלום	216
גאַרטן פון תיכף און תמיד	218

ביכער פון זעלבן מחבר

נאַרציסן סאַנעטן: פאַרלאַג „טשערנאַוויער בלעטער“,
טשערנאַוויע, 1937

אַוונט ביים פרוט סאַנעטן און לידער: ניו-יאָרק, 1942

אַ פאַסטוך אין ניו-יאָרק סאַנעטן און לידער:
בוענאַס-איירעס, 1951

ביים פרוט, לאַ פלאַטאַ און ירדן פאַרלאַג „י. ל. פּרץ“
תל-אביב, 1966